

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i romanska språk vid svenska universitet och högskolor

Del III: franska

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

**Utvärdering av grund- och forskarutbildning i romanska
språk vid svenska universitet och högskolor**

Del III: franska

Utgiven av Högskoleverket 2005

Högskoleverkets rapportserie 2005:3 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Jana Hejzlar**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, mars 2005

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets beslut	7
Högskoleverkets reflektioner	9
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	13
Missiv	15
Bedömargruppens utgångspunkt för granskningen	17
Ämnet	17
Vad karaktäriserar en god ämnesutbildning?	17
Nordiska aspekter	20
Generella intryck	25
Franskans marginalisering	25
Förutsättningar för undervisningen	25
Nybörjarkurser	27
Studenternas förkunskaper	27
Grundutbildningen	28
Lärarnas kompetens och forskningsmöjligheter	30
Forskarutbildningen	31
Genusperspektiv och jämställdhet	32
Internationalisering	33
Samverkan med omgivande samhälle	33
Generella rekommendationer	35
Regeringen	35
Lärosätena	35
Fakulteterna eller motsvarande	35
Institutioner och enheter	35
Göteborgs universitet	37
Högskolan i Skövde	41
Karlstads universitet	45
Linköpings universitet	49
Lunds universitet	53
Mitthögskolan	57
Mälardalens högskola	61
Stockholms universitet	65
Södertörns högskola	69

Umeå universitet	73
Uppsala universitet	77
Växjö universitet	81
Örebro universitet	85

Sammanfattning

Denna rapport redovisar resultaten av den utvärdering av grund- och forskarutbildning i franska som Högskoleverket genomfört under 2004. Rapporten är den tredje och avslutande delen i utvärderingen av romanska språk och omfattar grundutbildning vid 13 lärosäten och forskarutbildning vid sex lärosäten.

Utvärderingen har genomförts av en extern bedömargrupp med fyra ämnessakkunniga från Danmark, Finland och Norge, en doktorand och två studenter från Sverige. Utvärderingens sekretariat har utgjorts av utredarna Karin Järplid Linde och Tina Stoor från Högskoleverket.

Rapporten består av två delar: dels Högskoleverkets beslut och reflektioner, dels den externa bedömargruppens rapport. För innehållet i bedömargruppens rapport svarar bedömargruppen. Högskoleverkets beslut och reflektioner baseras på bedömargruppens rapport.

Franska hör till de traditionella skolspråken men har på senare år förlorat mark, i skolan såväl som inom högskolans grundutbildning. För att öka studentunderlaget till högre språkstudier efterlyser bedömargruppen en nationell språkpolitik. Incitament krävs för att få fler elever att välja krävande språkstudier i gymnasiet. Ett sätt kan vara att ge betygen i språk en större vikt vid urval till högskolestudier. Flera lärosäten har förstärkt studentunderlaget genom att inrätta nybörjarkurser. Enligt bedömargruppens rapport håller kurserna i sin nuvarande form inte tillräckligt hög akademisk nivå. Dessutom fungerar de generellt inte som rekryteringsbas till ordinarie grundutbildning i franska. Högskoleverket anser inte att språkutbildning i franska på nybörjarnivå bör erbjudas vid universitet och högskolor.

Antalet studenter på högre utbildningsnivåer är litet. Särskilt stort är bortfallet mellan A- och B-nivå. För att få reda på orsakerna till detta bör lärosätena i större utsträckning genomföra uppföljning av studenter. Det skulle även ge värdefull information om framtida yrkesmöjligheter utöver läraryrket. Av samma anledning är det angeläget att även följa upp doktorander efter avslutad utbildning. Det finns drygt 60 doktorander i franska och få av dem kommer att få arbete inom akademien.

Den samlade lärarkompetensen i franska är hög men något ojämnt fördelad. Ett behov av förstärkt lärarkompetens- och -kapacitet finns vid flera mindre ämnesmiljöer. Bedömargruppen anser att utbildningarna i större utsträckning bör samarbeta med varandra. Dessvärre fattas alltför ofta besparingsbeslut som tvingar utbildningsmiljöer till självvält. Lärosätena bör istället arbeta utifrån centrala kvalitetssäkringssystem som utbildningarna kontinuerligt mäts mot.

På grundval av bedömargruppens rapport ifrågasätter Högskoleverket examensrätten för kandidatexamen i franska vid Högskolan i Skövde och vid Södertörns högskola.

Högskoleverkets beslut

Rektorer vid berörda lärosäten

Utvärderingsavdelningen
Jana Hejzlar

BESLUT
2005-03-08
Reg.nr 643-3032-03

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i franska

Högskoleverket finner att grund- och forskarutbildningarna i franska vid Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Mälardalens högskola, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet, Växjö universitet och Örebro universitet uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning och ifrågasätter därför inte någon examensrätt i ämnet vid dessa lärosäten.

En uppföljning av ovanstående grund- och forskarutbildningar kommer att genomföras inom tre år.

Ifrågasättande av examensrätt

Högskoleverket finner anledning att ifrågasätta examensrätten för kandidatexamen i franska vid Högskolan i Skövde och vid Södertörns högskola. Ifrågasättandena grundar sig på brister i den kritiska och kreativa miljön, framför allt med avseende på lärarkompetens och -kapacitet. Högskolan i Skövde och Södertörns högskola anmodas att senast den 31 mars 2006 inkomma till Högskoleverket med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits. Därefter tar Högskoleverket ställning till om det finns skäl att återkalla examensrätten.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av projektansvarig Jana Hejzlar i närvaro av kanslichef Lennart Stähle och avdelningschef Ragnhild Nitzler.

Sigbrit Franke

Jana Hejzlar

Kopia:
Utbildnings- och kulturdepartementet
Ledamöter i bedömggruppen

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket vill inledningsvis tacka bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Bedömargruppens rapport utgör en god analys av grund- och forskarutbildningen i franska vid de 13 lärosäten som ingår i utvärderingen. Det är Högskoleverkets förhoppning att rapporten kan bidra till den fortsatta kvalitetsutvecklingen av de berörda utbildningarna och samtidigt ge information till blivande studenter.

Bedömargruppen redovisar i rapporten sina utgångspunkter för granskningen, en sammanfattande analys av utvärderingen samt lärosätesspecifika kommentarer. I följande reflektioner vill Högskoleverket särskilt kommentera några av de frågeställningar som bedömargruppen lyfter fram.

Hög men ojämnt fördelad lärarkompetens

Den samlade vetenskapliga lärarkompetensen är hög men samtidigt något ojämnt fördelad. En nedgång i antalet studenter i franska har inneburit att värdefull lärarkompetens vid vissa utbildningsorter inte utnyttjats tillfullo i undervisningen. Samtidigt finns ett behov av förstärkt lärarkompetens och -kapacitet vid mindre ämnesmiljöer för att garantera bredd och djup i undervisningen. Här krävs handlingskraft från lärosätenas sida. Centrala kvalitetssäkringssystem bör finnas som utbildningarna kontinuerligt kan mätas mot. Ett väl fungerande kvalitetssäkringssystem är inte minst viktigt när efterfrågan på en utbildning fluktuerar.

Bedömargruppen lyfter särskilt fram grund- och forskarutbildningsmiljöerna vid Lunds universitet och Stockholms universitet som båda håller hög kvalitet. Bland de yngre lärosätena har Växjö lyckats bra med att bygga upp en god utbildningsmiljö.

Högskoleverket konstaterar, utifrån bedömargruppens rapport, att Högskolan i Skövde och Södertörns högskola inte uppfyller kraven på lärarkompetens och -kapacitet inom grundutbildningen i franska. Trots lovvärda lärarinsatser går det inte att bortse ifrån behovet av förstärkt lärarkompetens. Det är nödvändigt för kvalitetssäkringen av utbildningarna och för ämnets fortsatta utveckling vid respektive lärosäte.

Handledarkompetensen och miljön inom forskarutbildningen i franska vid Umeå universitet är bristfällig då ämnet saknar professor och docentkompetenta handledare. Från november 2004 har ämnet endast en aktiv doktorand, som planerar att disputerar under våren 2005. Avser fakulteten att anta fler doktorander i franska är det angeläget att handledarkompetensen stärks. Högskoleverket ser mycket positivt på den humanistiska fakultetsnämndens nyligen fattade beslut att särskilt utreda förhållandena inom små forskarutbildningsmiljöer.

Högskoleverket noterar att Mitthögskolan, numera Mittuniversitetet, visat på god kvalitetsmedvetenhet genom beslutet att lägga ned grundutbildningen i franska.

Få studenter på högre utbildningsnivåer

Bedömargruppen konstaterar att få studenter läser vidare på högre utbildningsnivåer. I vissa fall rör det sig om att mindre än en fjärdedel av helårsstudenterna fortsätter på B-nivå. Någon förklaring till detta har de utvärderade utbildningarna inte kunnat ge, utom i de fall då bortfallet beror på givna programstrukturer. Att genomföra en uppföljning av tidigare studenter framstår här som en viktig uppgift. Den skulle dels ge återkoppling till institutionen på utbildningens uppläggning, dels ge värdefull information om tänkbara arbetsområden för blivande studenter i franska.

Utvärderingen ger tydliga signaler om behovet av nationell samling kring vilka språkkunskaper Sverige i framtiden bör ha. Behovet av en nationell språkpolitik har lyfts fram i de två tidigare utvärderingarna i romanska språk, men förtjänar att upprepas. För att öka studentunderlaget för språkstudier krävs ett incitament för att få fler att välja krävande språkstudier på högre nivå. Ett sätt är att ge betygen i språk en större vikt vid urval till högskolestudier. Möjligheten att i meritvärderingsmodellen särskilt ”belöna” att en elev väljer ämnen relevanta för kommande högskolestudier har av Högskoleverket förts fram till regeringen i skrivelserna Tillträde till högre utbildning från 20 juni 2000 och 7 mars 2001.

Heterogena studentgrupper

I många tidigare utvärderingar har svårigheter förknippade med heterogena studentgrupper och bristande förkunskaper omnämnts. Det är intressant och djärvt att bedömargruppen inom denna utvärdering uppmanar till diskussion om en höjning av förkunskapskraven. Detta trots en nedgång i antalet studenter. Det är uppenbart att de varierade förkunskaperna vållar problem och Högskoleverket instämmer i bedömargruppens uppmaning till vidare diskussioner i frågan. Det är dock viktigt att detta inte innebär en låsning så att elever redan i grundskolans årskurs sex tvingas till definitiva framtidsval gällande sina språkstudier.

I likhet med italienska och spanska erbjuds även nybörjarkurser i franska. Dessa kurser är vid flera lärosäten eftersökta, men fungerar inte som den rekryteringsbas till fortsatta högskolestudier som ursprungligen var tänkt. Syftet med kurserna blir därmed oklart. Dessutom ifrågasätter bedömargruppen nybörjarkursernas akademiska nivå. Högskoleverket instämmer i den kritik som riktats mot dessa kurser från såväl bedömargruppen som lärare vid institutionerna. Språkutbildning på nybörjarnivå i de stora gymnasiespråken bör inte erbjudas vid universitet och högskolor.

Profilering och samarbete

Bedömargruppen konstaterar i sin rapport att utbildningarna bör utveckla tydligare profiler. Att profilera sina utbildningar är också nära kopplat till utbildningens mål och visioner. Påfallande ofta saknas grundläggande diskussioner om vad som kännetecknar det egna lärosätets utbildning i franska och vilka mål man vill uppnå med den. Grundutbildningen i franska vid Södertörns högskola och vid Stockholms universitet är goda exempel på profilskapande programutbildningar. Deras genomtänkta ämnesöverskridande programuppläggningar är intressanta, inte minst med tanke på Sveriges inträde i EU och de möjligheter till ökad rörlighet som inträdet medför. Därutöver kan den litterärt inriktade utbildningen vid Mälardalens högskola lyftas fram som ett gott exempel.

Högskoleverket instämmer i bedömargruppens uppmaning till utökade samarbeten, ämneskonferenser och möten utbildningarna emellan inom såväl grund- som forskarutbildning. Gemensamma forskarutbildningskurser vore ett bra sätt att få fler lärarledda kurser och samtidigt uppnå ett ökat utbyte doktorander emellan.

Efter utbildningen

Antalet doktorander i franska har ökat markant. Mellan åren 1984 och 1993 lades 19 avhandlingar fram, enligt en PM från dåvarande Kanslersämbetet: Språkvetenskaplig forskarutbildning, underlag för en utvärdering, februari 1995. Nu finns drygt 60 aktiva doktorander i franska, det största antalet jämfört med de övriga romanska språken. Majoriteten av dem kommer inte att kunna beredas arbete inom akademien efter avslutad utbildning. Detta är ytterst viktigt att klargöra för de forskarstuderande. Det är samtidigt väsentligt att visa på alternativa arbetsmöjligheter och värdet av forskarutbildning i sig. Här kan en uppföljning av doktorander ge värdefull information. Likaså kunde en ökad samverkan med det omgivande samhället ge möjlighet till praktikplatser för såväl studenter som doktorander, och en eventuell möjlighet till framtida anställning.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2005-03-08

Reg.nr 643-3032-03

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i franska vid svenska universitet och högskolor

Högskoleverket genomförde år 2004 en utvärdering av grund- och forskarutbildningar i ämnet franska. För utvärderingen utsågs en extern bedömaregrupp bestående av:

Doktorand Violeta Daiciu, Lunds universitet
Studera Louise Eriksson, Växjö universitet
Professor Karin Gundersen, Universitetet i Oslo
Studera Maria Henriksson, Mitthögskolan
Professor Juhani Härämä, Helsingfors universitet
Professor Henning Nølke, Århus universitet
Professor Lene Schøsler, Köpenhamns universitet

Vår bedömning baserar sig på högskolelagen, högskoleförordningen och de av Högskoleverket framtagna kvalitetskriterierna. Underlaget för vår bedömning grundar sig på den information och de intryck vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar med bilagor och på platsbesöken där vi samtalat med företrädare för studenter, lärare, institutions- och utbildningsledning samt fakultetsledning eller motsvarande. Doktorand- och studentrepresentanterna har inte deltagit i bedömningen av det egna lärosätet.

I våra bedömningar förbehåller vi oss rätten att inte kommentera det som inte sticker ut och att framhäva det som vi ser som positiva trender. Det innebär att de olika lärosätetexterna kan skilja sig åt i omfattning och innehåll. Det innebär också att vissa gemensamma drag och problem, som vi har kunnat särskilja, samlas i avsnittet om generella intryck.

Härmed överlämnas vår rapport till Högskoleverket.

För bedömaregruppen

Lene Schøsler

Bedömargruppens utgångspunkt för granskningen

Ämnet

Franska är ett av de stora världsspråken och ämnet franska ett av de stora språkkämnena, vars fortlevnad på universitetsnivå är förbunden med en viktig tradition. Denna tradition innebär dels medvetenheten om den franska kulturens inflytande på det övriga Europa¹, dels en insikt om att franska är ett av flera huvudspråk inom den europeiska gemenskapen. Det är väsentligt att Europa vidhåller en multipolär kultursyn för att undgå att all internationell kommunikation sker på angloamerikanska premisser. Franska är inte omedelbart närvarande i den svenska vardagen, varför en fördjupning i ämnet kräver en särskild insats. Denna insats måste ske på flera nivåer, nämligen på det språkliga, på det kulturhistoriska och på det litterära planet. På den språkliga nivån finns det å ena sidan behov av en särskilt kraftfull insats för att uppnå tillräckliga kunskaper i språket. Å andra sidan är det inte meningen att man ”bara” ska uppnå goda franskkunskaper – ett universitetsstudium ska utveckla de studerandes akademiska färdigheter, häribland deras kritiska tänkande. Detta uppnås bl.a. genom inhämtandet av bred teoretisk kunskap samt genom en förståelse av det vetenskapshistoriska perspektivet. På det kulturhistoriska och det litterära planet finns det på samma sätt behov av såväl faktakunskaper som teoretiska insikter och det är nödvändigt att fokusera på ”kulturmötet” och dess konsekvenser. Lärandeprocessen innebär att såväl praktisk språkfärdighet som teoretiska insikter tar tid. Därför är det viktigt att språkinläringen får ta sin tid och att den sker med väl avvägd progression. Det bör också framhållas att det är ett problem att gymnasieskolan har ett rent kommunikativt fokus, medan universitetsstudier bygger på forskningsbaserad undervisning och kritiskt tänkande. Denna skillnad i fokus gör att gymnasieskolan inte skapar ett idealiskt rekryteringsunderlag för universitetet, vilket är en brist.

Vad karaktäriserar en god ämnesutbildning?

En god introduktion till franskämnets kräver en bred insikt i ämnets aspekter på vetenskapliga grunder.

Lärarna

Det är ett grundläggande krav på universitetsundervisningen att den ska vara forskningsbaserad, att forskningen överförs till undervisningen och den strävar mot att utveckla de studerandes kritiska förmåga. Detta betyder i sin tur

1 Som formulerades i självvärderingen från Södertörns högskola, sidan 23 överst: ”Frankrike är landet, där den kritiska tanken föddes under upplysningstiden.”

att lärarna bör ha doktorsexamen och att de ska ha tillräcklig tid för forskning och kompetensutveckling. En minimibemanning om två disputerade lärare krävs för att bedriva utbildning över kandidatnivå. Lärarkollegiet måste li-kaledes ha ämnesbredd och det är viktigt att det finns både frankofona och svenskspråkiga lärare för att hänsynen till det franska såväl som till det kom-parativa ska kunna tillgodoses.

Studenterna

Den idealiska situationen för ett universitetsämne är att ha välmotiverade och flitiga heltidsstuderande, som kan arbeta kritiskt och självständigt. Emeller-tid ser verkligheten annorlunda ut: rekryteringen är problematisk och inte alla studerande är lika motiverade att göra den nödvändiga insatsen för att uppnå de språkfärdighetsmässiga och teoretiska kunskaperna. Härtill kommer att studentunderlaget ofta är mycket heterogent. En förutsättning bör därför vara att studenterna har läst franska på både grundskole- och gymnasienivå. Det är samtidigt nödvändigt att utveckla metoder för att testa de studerandes in-gångsnivå och för att följa upp resultaten av testen. Detta är enda möjligheten att kunna leva upp till högskolelagens krav på att i allt väsentligt bygga vi-dare på elevernas förkunskaper. Här framstår det diagnostiska provet som ett lämpligt verktyg. Likaså bör man eftersträva en uppläggning av studierna, som möjliggör en längre sammanhängande utbildningsperiod med ett relativt stort antal undervisningstimmar. Detta är enda sättet att leva upp till lagens krav på att de studerande ska kunna göra självständiga och kritiska bedömningar. Hos anslagsbeviljande myndigheter finns det uppenbarligen mycket liten förståelse för att språk ofta tar längre tid än andra ämnen att lära, och att en fördjupad kunskap i främmande språk är nödvändig för det svenska samhället.

Forskarutbildningen

Forskarutbildning bör erbjudas studerande som är motiverade för en veten-skaplig fördjupning i ämnet. Men för att kunna tillgodogöra sig en forskar-utbildning är också en viss bredd och en strikt vetenskaplig miljö nödvändig. Forskarutbildningen bör ingå i en bredare nationell ram, helst en forskarskola. Denna forskarskola kommer att kunna styrka den vetenskapliga aspekten och samtidigt vara till stöd för den enskilde doktoranden under sin utbildning. Vidare bör forskarskolorna vara öppna miljöer så att de forskarstuderande, oavsett antagningsform, erbjuds bästa möjliga kursutbud genom att få tillgång till forskarskolornas verksamhet. Detta lönar sig i längden både för samhäl-let och för forskarutbildningen. Vikten av att doktoranders villkor är lika kan inte nog understrykas. Den individuella studieplanen utgör ett viktigt stöd för såväl doktorand som handledare och bör vara ett levande dokument som regel-bundet följs upp. Planen bör vara så detaljerad som möjligt och bl.a. innehålla information om kurser, handledning, doktorandens undervisningsmöjligheter och internationella kontakter. En viktig förutsättning för de forskarstuderande är god handledning och, i de fall avhandlingsämnet så kräver, tillgång till en

biträdande handledare med specialistkompetens inom området. Huvudhandledaren bör ha minst docentkompetens.

Utbildningens mål och innehåll

Tydliga mål och syften med utbildningen bör formuleras liksom en egen profil som beskriver det karaktäristiska för utbildningen i franska vid respektive lärosäte. Det bör erbjudas ett brett utbud av kurser vilka säkrar den språkliga inläringen muntligt och skriftligt, såväl som kännedom om franskspråkig kultur och litteratur. Det är utomordentligt väsentligt att undervisningsutbudet anpassas så att både bredd och fördjupning uppnås. Inom alla ämnesinriktningar bör det kontrastiva väga tungt. Det är denna aspekt som berättigar och gör det så väsentligt att det finns undervisning i främmande språk vid svenska universitet. Det är viktigt att de studerande lär sig att uttrycka sig i såväl skriftlig som muntlig franska, utan att för den skull glömma förmedlingsaspekten på svenska. Den är inte minst viktig eftersom de studerande ska förmedla franska språket och kulturen till svenskar, antingen det rör sig om en undervisningssituation eller annan yrkesverksamhet.

Undervisningsmetoder och examinationsformer

En variation av olika undervisningsmetoder och examinationsformer är önskvärd. I språkundervisningen är det i synnerhet viktigt att säkra ett aktivt deltagande och inte minst viktig är den interaktiva aspekten. Därför bör man sträva efter undervisning i små grupper. Den språkliga inläringen kan med fördel kompletteras med moderna IT-hjälpmiddel som integreras i kurserna. I fråga om distansundervisning bör denna stöttas av avancerat användande av informationsteknik, kombinerat med fysiska möten vid seminarier eller liknande. Såväl muntliga som skriftliga examinationsformer bör användas och i uppsatsarbetet bör fokus vara på skrivprocessen snarare än på resultatet. På så sätt får studenten löpande återkoppling på form och innehåll. Samtidigt minskar det processorienterade tillvägagångssättet risken för fusk och oreflekterade lån från bl.a. Internet. Att studenterna använder loggböcker är likaså att rekommendera.

Förhållandet till det omgivande samhället

Såväl grundutbildningen som forskarutbildningen bör bedrivas i samspel med arbetsmarknaden. Inte enbart undervisningssektorn utan också det övriga arbetslivet har användning av kunniga språkmänniskor. Universiteten bör ingå i ett formaliserat samarbete med regionala gymnasieskolor, t.ex. genom att gymnasieelever kan komma till "öppet hus" på universitetet och genom att studenterna får praktisera på gymnasierna. Likaså bör man undersöka möjligheterna i regionen för studenter och doktorander att komma på kortare praktikperioder, exempelvis inom förlag eller i företag med orientering mot franskspråkiga marknader. Att följa upp vad studenter och doktorander gör

efter avslutad utbildning kan ge värdefull information om tänkbara arbetsområden.

Internationaliseringen

Undervisning och forskning i franska sker bäst i nära kontakt med Frankrike eller andra fransktalande länder och med andra forskningsmiljöer. Som språkämne har franskan ett behov av att det skapas goda möjligheter för de studerande att få en längre studievistelse i ett fransktalande land. Ett främmande språk kan endast läras grundligt genom längre uppehåll i ett land där språket talas. Alla utbytesavtal bör utnyttjas optimalt och utbytesstudier bör uppmuntras. En utlandsvistelse före utbildningen är positiv, men den kan inte ersätta tiden utomlands under studiernas gång. Likaså bör grund- och forskarutbildningsstuderande kontinuerligt under utbildningen möta internationella gästföreläsare.

Infrastrukturen

Snabb och enkel tillgång till information bör säkras via väl utbyggda bibliotek och tillgång till informationsteknik och språklaboratorium. Användandet av dessa hjälpmedel bör ges en ordentlig introduktion. Vidare är själva miljön vid universitetet av stor betydelse. Det bör finnas möjlighet för de studerande att mötas under avslappnade former, ev. också tillsammans med lärarna, eftersom detta främjar den för studiet av främmande språk så avgörande interaktiviteten.

Nordiska aspekter

I en tid när diskussioner om globalisering och internationalisering till stor del präglar vårt samhälle kan vikten av samverkan länder emellan inte nog understrykas. Inte minst framstår samarbete och utbyte av erfarenheter mellan de nordiska länderna som särskilt angeläget, eftersom våra förhållanden ändå kan betraktas som likartade. Den utbildning i franska som ges i våra nordiska grannländer innehåller ändå vissa skillnader mot hur franskstudier bedrivs inom det svenska utbildningssystemet. Som en utgångspunkt för fortsatta diskussioner ges här en kort redogörelse över huvuddragen i utbildningssystemen i Danmark, Finland och Norge.

Danmark

Det danska utbildningssystemet är anpassat till Bolognamodellen med treårig bachelor, tvåårig master och treårig PhD. På bachelornivå omfattar franskstudierna 2 ¼ år medan masternivå innebär fyra års studier i huvudämnet franska. Bachelornivån avslutas med en uppsats, ungefär motsvarande en svensk D-uppsats och masternivån med en specialuppgift, ungefär motsvarande den svenska licentiatavhandlingen. På Handelshögskolorna har man kombinerade studier som motsvarar de svenska programmen – franska kombinerat med

ekonomi m.m. I Danmark ges inte nybörjarkurser i franska. Studierna bygger direkt på den gymnasiala nivån. Ingångsnivån är för närvarande minimum två år som nybörjarspråk, men flera studerande har tre år eller mer.

Det danska undervisningssystemet är på alla nivåer underställt en central kvalitetskontroll via ett censorssystem. Detta betyder dels att alla studieplaner ska godkännas centralt av utbildningsdepartementet efter hörande av censorer, dels att man vid examinationer har närvarande externa eller interna censorer. Systemet garanterar kvalitet, rättsäkerhet för studenter och underlättar studentmobilitet.

Utbildningarna i franska har långsamt förändrats under de senaste åren. Tidigare var utbildningen huvudsakligen inriktad mot anställning i gymnasieskolan och det satsades på språkövning, lingvistik och litteratur. Intresset för kultur och samhälle har emellertid vuxit stadigt under de senaste 20 åren och drar till sig majoriteten av studenterna på forskningsförberedande nivå. Under de senaste åren har försök gjorts till förändringar av utbildningarna i riktning mot att bli mer specialiserade med flera profiler. Även om utbildningen traditionellt är inriktad mot anställning i gymnasieskolan så har de examinerade, på grund av arbetsbrist inom skolsektorn sedan 1980-talet, varit tvungna att inrikta sig mot andra arbetsområden i offentlig och privat anställning. Fler arbetar numera inom intresseorganisationer, förlag, museer, konsultverksamheter med språklig inriktning eller som informatörer.

För anställning jämförbar med svensk lektor krävs forskarutbildning eller motsvarande kompetens. Denne har rätt till 50 procents forskningstid för att möjliggöra befordran till docent, medan professorer har 40 procents tid till forskning. I praktiken är dock forskningstiden mindre på grund av administrativa och undervisningsmässiga uppdrag.

Utbildningssystemet på universitetsnivå finansieras dels genom ett grundanslag som täcker forskningsdelen, dels i förhållande till avklarade examina (motsvarande svenska helårsprestationer - HÅP). Detta betyder i praktiken att forskningsdelen är säkrad för alla fast anställda och att de ekonomiska förhållandena i mindre utsträckning styrs av studenternas examensaktivitet. Missnöjet med sammankopplingen av ekonomi och helårsprestation är ändå stor hos de danska universitetslärarna, eftersom systemet inte respekterar att studier i främmande språk är svåra och tar lång tid.

Under senare år har antalet ansökningar till franskstudier på universitetet sjunkit. Franska t.o.m. forskarutbildningsnivå ges numera endast vid universiteten i Köpenhamn och Århus.

Antagningen till forskarutbildningen sker i stor konkurrens. Normalt antas färre än tio procent av de sökande, som då är garanterade försörjning under den treåriga utbildningen. Vissa forskarstuderande finansieras gemensamt mellan universitet och näringsliv eller annan forskningsinstitution. För detta har staten avsatt närmare 40 miljoner danska kronor. För några år sedan upprättades ett antal forskarskolor och i dag är alla forskarstuderande knutna till en forskarskola, parallellt med anknypningen till ett universitet.

Upplägget för forskarutbildningen bygger på att en termin avsätts till kurser, en termin till arbete (vanligtvis undervisning), en termin till utlandsstudier och tre terminer till avhandlingsarbetet. Fördelningen fastställs i samråd med handledaren senast ett halvår efter påbörjad forskarutbildning. Kurser i vetenskapsteori är obligatoriska vid samtliga lärosäten.

Finland

Det finländska grundutbildningssystemet på universitetsnivå består av tre nivåer. Den första nivån ger ingen officiell kompetens, den andra motsvarar kandidatexamen och den tredje magisternivån ger behörighet för språklärartjänster i grundskolan. Kandidatexamen kräver en kortare uppsats medan magisterexamen fordrar en ”magisteravhandling”, som är längre och mera krävande än den svenska D-uppsatsen. Kandidat- och magisterexamen förutsätter att man studerar åtminstone två olika ämnen. Blivande språklärare väljer ofta två språk.

Det poängsystemet som nu används och som till viss del motsvarar det svenska systemet kommer att ändras i och med införandet av Bologna-modellen hösten 2005. För närvarande består magisterexamen av minst 160 ”studieveckor” eller poäng, som motsvarar en veckas arbete. I huvudämnet måste man ta åtminstone 75 studieveckor. Det finns inget bestämt antal studieveckor per termin, men det brukar inte överskrida 20 veckor. Det finns en särskild språkläraryrkesutbildning, och de flesta franskstudenterna blir lärare. Andra blir översättare eller får jobb på företag eller på kulturinstitutioner såsom förlag, teatrar, museer eller inom media tack vare sina kunskaper i franska.

Studenternas förkunskaper varierar mycket. De flesta har studerat franska i tre år i gymnasiet, vilket ofta knappt räcker för att börja universitetsstudierna. Studenterna gör ett inträdesprov som fungerar som urvalsinstrument till ett begränsat antal utbildningsplatser. Inga nybörjarkurser som ger behörighet till grundutbildningen i franska ges. Däremot finns ett s.k. språkcentrum, som erbjuder en annan typ av nybörjarkurser och som kan läsas som komplement till studentens huvudsakliga utbildning.

De kriterier enligt vilka fakulteterna beviljar pengar till institutionerna varierar och beror på antalet avlagda examina (både magister och doktor), studieveckor samt forskningsaktivitet. Samma kriterier används också av undervisningsministeriet när det beviljar pengar till universiteten.

Till forskarutbildningen kan doktorander med egen försörjning antas. Stipendierna och doktorandtjänsterna (inom forskarskolorna) är så få att de flesta doktoranderna måste arbeta, exempelvis genom att undervisa, för att försörja sig. Som särdrag kan nämnas att ytterst få studenter, både inom grundutbildningen och inom forskarutbildningen, inriktar sig på fransk litteratur, fast den möjligheten finns. Antagningen till forskarutbildningen sker närmast på grund av den skicklighet som studenten visar i magisteravhandlingen och i skissen till avhandlingsprojektet.

Helsingfors universitet kräver för närvarande att alla nya lärare som anställs har disputerat. Undantag kan i vissa fall göras, och gäller då närmast utländska språklärare. Arbetstiden består i princip av 1600 timmar per år och en viss tid för forskning borde ingå, men i praktiken finns den tiden ofta endast på papper.

Franskans allmänna ställning lider i Finland av samma problem som i Sverige: den angloamerikanska dominansen, det minskande intresset för övriga språk, men också det växande intresset för spanskan både i skolan och på universitetet.

Norge

Från och med hösten 2003 reformerades det norska utbildningssystemet och den s.k. Bologna-modellen infördes med treårig bachelor, tvåårig master och treårig PhD. En termins studier omfattar 30 poäng och kurser i franska är vanligen på 10 eller 20 poäng. Det innebär att studenterna ofta väljer två eller tre kurser som studeras parallellt under terminen. Nybörjarkurser i franska ges inte. Vid Universitetet i Oslo ges ”rena” språk-, litteratur- och kulturkunskapskurser medan andra lärosäten prövar kombinerade varianter. Studenterna bestämmer själv sitt studieupplägg fram till bachelornivå, men en rekommenderad studieordning hjälper dem i deras val. Masternivån innebär en starkare specialisering än motsvarande nivå i det gamla utbildningssystemet, även om uppsatsens omfattning på ett års studier är densamma som tidigare. Det nya systemet är dock så pass nytt att det är för tidigt att utvärdera ännu.

Fransk lingvistik och litteratur har alltid varit likvärdiga discipliner och getts lika stort innehållsmässigt utrymme genom hela utbildningen fram till mastersnivå. Under 1970-talet stärkte kulturkunskapen sin ställning. Den blev en självständig disciplin vilket medförde att utbildningens språkliga och litterära innehåll reducerades. Det finns också anledning att tro att kulturkunskapen bidrog till att minska antalet studenter inom de andra två inriktningarna, även om det förutsätter en kontrafaktisk hypotes.

Många franskstuderande har hittills blivit lärare eller får arbete inom förlag, media eller offentlig administration. En inte helt obetydlig andel får arbete med anknytning till något av de andra ämnen som studenten läser parallellt. Detta förändras möjligen i och med det nya utbildningssystemet som innebär en högre grad av specialisering inom valt ämne.

Endast ca 25 procent av universitetens medel styrs av studenternas poängproduktion. Resten utgörs av ca 60 procents grundanslag och återstående ca 15 procent för forskning.

Franskan i Norge har, liksom i övriga nordiska länder, sedan mitten av 1990-talet haft en viss nedgång i antalet studenter. Ännu värre har tyskan drabbats. Myndigheterna överväger nu om man för att stärka kunskapen om och färdigheten i andra främmande språk än engelska, ska införa ytterligare ett obligatoriskt främmande språk på gymnasienivå.

Upplägget för forskarutbildningen i franska kan variera något från lärosäte till lärosäte. Men normen är tydlig: 3 års studier som bygger på masterexamen i ämnet. Av dessa tre år ska en termin ägnas åt studier i vetenskapsteori och ämnesspecifik teori och metod. Det går att disputerat i fransk kulturkunskap, även om ingen ännu har gjort det. För arbetet med avhandlingen (fem terminer) ska den forskarstuderande få handledning reglerat i ett kontrakt. Att få bihandledning är möjligt om huvudhandledaren saknar den specialistkompetens som avhandlingsarbetet fordrar. För att bli antagen som doktorand måste finansiering finnas samt en godkänd projektskiss.

I Norge får man inte längre fast anställning som lektor utan att ha disputerat. Man kan däremot anställas som adjunkt, en ren undervisningsanställning. Lektorer och professorer har rätt till ca 50 procent forskningstid men viktningen av undervisning, handledning och examination är så knapp att de 50 procenten inte alltid överensstämmer med verkligheten.

Generella intryck

Franskans marginalisering

I samtliga nordiska länder, och i västvärlden för övrigt, ser vi att främmande språk som franska och tyska förlorar mark i förhållande till internationell engelska, som inte ska förväxlas med brittisk engelska. På gymnasienivå har franska, och tyska, försvagats och studenter som påbörjar franskstudier på universitets- och högskolenivå har betydligt sämre förkunskaper än tidigare. Antalet studenter inom grundutbildningen har sjunkit, och de nöjer sig ofta med studier på A-nivå. Därmed blir också kvaliteten på den nationella kompetensen i franska lägre. En levande kontakt med de stora kulturspråken förutsätter en medveten språkpolitik som motverkar kultur- och historielösheten. Att behärska flera främmande språk har varit de nordiska ländernas styrka, men detta är snart ett minne blott.

Marginaliseringen av franskämnet medför minskade anslag, med påföljande press och frustration inom franskmiljöerna vid lärosätena. Det innebär en försvagning av den samhällskraft som dessa miljöer skulle vara, i aktiv interaktion med det omgivande samhället. Men även inom lärosätena uppstår problem om ingen kan läsa och tolka andra originaltexter än de som är skrivna på engelska. En bred kultur- och språkkompetens inom universitetsmiljön stimulerar det kritiska tänkandet, ger positiva samverkans effekter och motverkar likriktning.

En konkret effekt av denna marginalisering är att miljöerna blir så små, att man inom forskarutbildningen tvingas samordna kurser med andra språk- eller litteraturämnen. Det leder till anglosaxiskt inriktad kurslitteratur samt till att undervisningen ofta hålls på svenska eller engelska. Ett sätt kan vara att samordna kurser mellan olika lärosäten, så att doktorander får kurser på franska och med franskt innehåll. Några av lärosätena ligger så pass nära varandra geografiskt att detta borde vara möjligt.

Förutsättningar för undervisningen

Organisationsstruktur

Ämnet franska undervisas vid institutioner av varierande storlek inom det humanistiskt-samhällsvetenskapliga området. Vid de större universiteten finns det vanligtvis en romansk institution, men inom de mindre högskolorna ingår franskämnet i en institution för moderna språk eller en storinstitution för humaniora. Detta beror ofta på ämnets ringa storlek och på ekonomiska orsaker. Franskämnet skulle få svårt att bära sina egna kostnader inom en egen institution, även inom en ren språkinstitution då majoriteten av utbildningarna har dåligt studentunderlag. Det är möjligt att detta även blir en trend

vid de större universiteten, såsom vi sett exempel på vid Umeå universitet och Uppsala universitet.

Infrastruktur

Infrastrukturen är i allmänhet god eller mycket god. Lokalerna är ändamåls-
enliga och ofta helt nya eller renoverade. Utrustningen är modern och vid
flertalet lärosäten finns språklaboratorium och/eller en eller flera datasalar.
Intrycket är ändå att många språklaboratorier kunde utnyttjas bättre för att
verkligen ta tillvara på den kompletterande resurs som de faktiskt utgör. Här
kan språklaboratoriet vid Stockholms universitet nämnas som ett gott exem-
pel, dels för sitt mycket avancerade och omfattande material, dels för att labo-
ratoriet systematiskt används i undervisningen.

Biblioteken rymms i moderna och ändamålsenliga lokaler. Vid de yngre hög-
skolorna är dock samlingarna för franskämnets del relativt anspråkslösa, även
om det går lätt att beställa böcker som fjärrlån.

Finansiella situationen

Vid flertalet institutioner lider ämnet franska av en mycket ansträngd ekono-
misk situation, som står i stor kontrast till den goda infrastrukturen. Detta
betyder att tjänster inte kan utlysas, att antalet undervisningstimmar, kursut-
bud och gästföreläsningar minskar. Den strama ekonomin är det största pro-
blemet för ämnet, och den påverkar således även studenterna, och inte enbart
personalen som lever i en besvärlig och ansträngd situation.

Profilering

Få av de lärosäten som ingår i utvärderingen har någon tydlig profil som gör
det möjligt att skilja dem från varandra, varken allmänt eller för franskämnets
del. Vi anser dock att en profilering är viktig för utbildningarna, och då sär-
skilt vid högskolorna där det är mer eller mindre nödvändigt för att överleva.
Utbildningarna bör dock innehålla vissa gemensamma baskunskaper så att
studentrörligheten inte begränsas. Vid några högskolor har franskämnets pro-
filerat sig enligt lärosätets allmänna inriktning, som exempelvis vid Södertörns
högskola med sin mångkulturella inriktning. Vid andra utbildningar görs det
tydliga försök att betona en specialisering som vilar på lärarnas intressen och
kompetens. Här kan den litterärt inriktade utbildningen i franska vid Mälardalens
högskola nämnas som ett gott exempel, liksom de valbara inriktning-
arna mot andraspråksinlärning vid Lunds universitet och Stockholms univer-
sitet. Samtliga lärosäten har valt att inrikta sig mot modern franska, litteratur,
didaktik eller något professionellt specialområde; ingenstans betonas det äldre
språket. Även om det i Sverige endast finns en professur i fransk litteratur – vid
Uppsala universitet – spelar den litterära inriktningen en stor roll inom ämnet
franska genom att många lärare har litterär kompetens. Dessutom väljer flera
studenter och doktorander den inriktningen.

Nybörjarkurser

Nybörjarkurser i franska ges sedan några år tillbaka vid i stort sett samtliga berörda lärosäten. Kurserna vänder sig i princip till studerande utan förkunskaper i franska och syftar till att öka rekryteringen till A-nivån. Trots att kurserna riktar sig till nybörjare, är det få inskrivna studenter som är rena nybörjare. Många har läst franska tidigare men upplever sina språkkunskaper som inaktuella och otillräckliga.

Dessa kurser är ofta eftersökta och bidrar till en ekonomisk förstärkning. Trots detta anser bedömargruppen att universitet och högskolor inte bör erbjuda nybörjarkurser. För det första fungerar de inte som det rekryteringsunderlag till grundutbildningen som ursprungligen var tänkt. Endast ett litet antal av de studenter som läser nybörjarkursen fortsätter vidare till A-nivån. För det andra är prestationsgraden ofta otillfredsställande. Det tyngsta argumentet är dock att utbildningen inte är akademisk. Med nybörjarkursens nuvarande utformning kan studenterna få samma typ av kunskaper på Komvux eller inom ett studieförbund.

Studenternas förkunskaper

Under senare år har studenternas förkunskaper i franska blivit betydligt sämre. Detta beror på gymnasieskolornas sänkta krav när det gäller studenternas grammatiska kunskaper. Även studenter som kommer från gymnasieskolan med mycket bra betyg kan sakna de grundläggande kunskaper som krävs för att börja på A-kursen. Sämst förkunskaper visar de studenter som har läst franska som nybörjarspråk på gymnasiet, jämfört med dem som även har läst franska i grundskolan. Eftersom gymnasieskolan satsar på elevernas kommunikativa kunskaper, har det lett till bristande grammatiska kunskaper i franska.

Utöver de skiftande språkkunskaperna visar studenterna i början av utbildningen en bristande förmåga att tänka kritiskt och abstrakt. Söktrycket till A-nivån är inte särskilt stort eller i många fall obefintligt; alla behöriga sökande antas. Detta innebär stora svårigheter att anpassa undervisningen efter studenternas olika förkunskaper. En individualiserad undervisning är i de allra flesta fall inte heller möjlig.

Diagnostiska prov

Ett hjälpmedel som kan användas för att bemöta de heterogena studentgrupperna är de diagnostiska proven. Rätt utnyttjade skulle de kunna bidra till att få en uppfattning om studenternas ingångsnivå. De rättas dock ofta av studenterna själva och sällan görs någon egentlig uppföljning av dessa prov, vilket innebär att ett viktigt verktyg för utveckling av studenternas språkfärdighet går förlorad.

Baskurser

Ett annat sätt att hantera studenternas varierade förkunskaper har varit att inrätta s.k. baskurser (även andra benämningar förekommer, varför det är angeläget att lärosätena enas om en gemensam terminologi). Baskurserna vänder sig till studenter med formell behörighet till grundkursen men som upplever att deras förkunskaper inte är tillräckliga. Det är beklagligt att det finns ett behov av denna typ av kurser, som är ett resultat av kunskapsglappet mellan gymnasium och högskola. Vi anser att en höjning av förkunskapskraven vore en bättre lösning.

Grundutbildningen

Grundutbildning i franska erbjuds huvudsakligen i form av fristående kurser. Franska kan även ingå i olika program såsom lärarprogrammet, ekonomprogrammet, juridikprogrammet och översättarutbildningen. Denna typ av programsamverkan med andra ämnen är mycket positiv och bör uppmuntras till att även inkludera fler ämneskombinationer. Samtidigt bör man vara vaksam på risken för att språkutbildningen instrumentaliseras.

Vid samtliga institutioner framhålls vikten av att bibehålla en god kvalitet i undervisningen. För att bidra till detta anser vi att undervisnings- och examinationsformerna bör varieras mer och att diskussioner i större utsträckning bör föras om hur forskningsanknytningen på ett bättre sätt kan tydliggöras inom utbildningen. Likaså bör progressionen mellan utbildningsnivåerna bli tydligare. Detta är delvis ett strukturellt problem i och med att kurserna i franska inte givet innebär ett sammanhängande studium från A–D-nivå. Läraren vet ofta inte från termin till termin vilka studenter som avser fortsätta sina studier, vilket försvårar undervisningsplaneringen. Därför är det särskilt viktigt att utbildningen har tydligt definierade mål och att kursplanerna är så detaljerade som möjligt för att progressionen ska bli tydlig. I kursplanerna bör målen för såväl studenternas förkunskaper som slutkunskaper preciseras.

Bedömaregruppen konstaterar att det inom utbildningarna ges alltför få undervisningstimmar per student. Utvecklingen av studenternas språkfärdigheter prioriteras högt, i synnerhet på A- och B-nivån, ibland på bekostnad av deras teoretiska skolning. Likväl framhåller studenterna vid samtliga utvärderade grundutbildningar behovet av förbättrade möjligheter att öva sin muntliga språkfärdighet. Vi instämmer i detta, men det handlar då inte om en omprioritering av det befintliga antalet undervisningstimmar utan en ökning av det totala antalet timmar. Det är nödvändigt för att utbildningen ska kunna erbjuda tillfredsställande bredd och djup.

Studentgrupperna på A-nivån är oftast större, vilket kräver att läraren varierar sin undervisning för att tillmötesgå den heterogena studentsammansättningen. På övriga nivåer handlar det om små grupper som tillåter en närmare kontakt med läraren. Undervisningen bedrivs oftast på franska, vilket är bra. Inom vissa grammatiska moment används även svenska som undervisnings-

språk, vilket ibland kan vara nödvändigt. Inte minst för att vidareförmedla de kontrastiva aspekterna som utgör en viktig del inom språkundervisningen.

C- och D-kurserna avser att öva studenternas förmåga till kritisk analys. Ett ofta förekommande problem är att studenterna inte skriver färdigt sina C- och D-uppsatser i tid. Här kan större krav ställas på studenterna att hålla angivna tidsramar. Lovvärda initiativ att stödja studenternas uppsatsarbete förekommer vid flera högskolor. Exempelvis har man vid Stockholms universitet övergått från resultat- till processororienterad uppsatsskrivning. Ytterligare ett gott exempel är Umeå universitet som börjat tillämpa en C-uppsatsmodell som innebär att studenterna skriver tre olika analysuppgifter som slutligen sammanställs till en enhet. Vad gäller uppsatshandledning så bör institutionerna eftersträva den modell som bl.a. används vid Karlstads universitet, där uppsatshandledare och examinator inte är samma person.

Kurserna på grundutbildningen utvärderas på alla nivåer, men att regelbundet sammanställa och följa upp kursvärderingarna brister ofta. Studenternas synpunkter beaktas, men eftersom förändringarna sätts i praktiken nästkommande termin upplevs inte alltid dessa utvärderingar som betydelsefulla. Mittkursvärderingar borde därför användas i större utsträckning, såsom redan görs vid Uppsala universitet och Örebro universitet. Vi vill också nämna Linköpings universitet, där ett ambitiöst kursvärderingssystem utformats med skriftliga utvärderingar som kompletteras med samtal i olika konstellationer.

Efter avslutad A-kurs deltar flera av de utvärderade utbildningarna i ett nationellt riksprov i franska, dock inte alla. Det beklagar vi och gemensamma diskussioner om provets utformning bör föras. Ett nationellt jämförelsesystem vore värdefullt dels ur kvalitetshänseende, dels med tanke på den kommande Bolognaanpassningen av betygssystemet.

Genomströmning

Bedömarens genomgående iakttagelse är att studenterna på helfartskurserna inte blir klara med samtliga 20 poäng under samma termin. Prestationsgraden varierar något från institution till institution men ligger genomsnittligt på 67 procent på A–D-nivån. Detta förklaras ofta genom att hänvisa till studenternas bristande förkunskaper men också till de många avhopp när det gäller studenter som läser franska vid sidan av andra studier. På kandidat- och magisternivå beror den låga prestationsgraden på att en del studenter inte klarar av att skriva färdigt sin uppsats.

Övergången till högre utbildningsnivåer är svag. Få studenter fortsätter att läsa B-kurserna. Vid flera högskolor rör det sig om mindre än en fjärdedel av helårsstudenterna. Dessutom har antalet studenter som läser magisterkursen sjunkit de senaste åren, inte minst för att den inte längre krävs för att utbilda sig till gymnasielärare. En höjning av förkunskapskraven till D-nivå skulle ge en mer tillfredsställande kunskapsnivå inom lärarutbildningen.

Det finns ett klart samband mellan mål, examinationskrav och genomströmning. Målen ska styra undervisningens uppläggning och studenternas

arbete, liksom de inlärningsresultat man eftersträvar. Många delkurser har en vag eller alltför bred benämning, varför studenterna bör informeras om vad som examineras. Det är viktigt att studenten är väl förtrogen med de mål som ska uppnås inom respektive kurs liksom de krav som ställs på progressionen mellan de olika nivåerna. Otydliga mål riskerar annars att leda till låg examination, dålig genomströmning och svag övergång till högre utbildningsnivåer. Skriftliga anvisningar med examinationskrav bör finnas och i detta avseende har Stockholms universitet lyckats väl.

Eftersom anslagen till grundutbildningen baseras på antalet helårsprestationer, får den låga prestationsgraden tydliga ekonomiska konsekvenser för fransämnet. Bedömargruppen anser därför att det är mycket viktigt att institutionerna utvecklar strategier både för att öka prestationsgraden och för att förbättra övergången från A-nivå till högre utbildningsnivåer.

Lärarnas kompetens och forskningsmöjligheter

Flera av institutionerna har lärare med hög kompetens, även i en internationell jämförelse. Detta gäller främst professorerna vid de stora universiteten. Professorerna har också, åtminstone formellt, goda forskningsmöjligheter. Däremot finner vi att lektorer, och framför allt adjunkter, ägnar merparten av sin tid till undervisning enligt ett hierarkiskt system som inte längre finns i Norge, Danmark och delvis inte heller i Finland. Vid de institutioner som ingår i utvärderingen har lektorer och adjunkter små eller obefintliga möjligheter till forskning och kompetensutveckling. Vid flera institutioner framkom att andelen tid till forskning inom ramen för anställningen blivit reducerad eller helt borttagen på grund av ekonomiska nedskärningar. Även om den formella tiden till forskning finns kvar, har många små möjligheter att utnyttja den i praktiken. För att inspirera studenter till fortsatta studier är det viktigt att lärare ges ämnesmässiga utvecklingsmöjligheter. Därför är det bra att man vid några lärosäten har infört ett särskilt system där lärarna årligen redovisar hur den avsatta tiden till forskning har använts.

Högre utbildning ska vara forskningsbaserad och det är därför en oacceptabel situation att lärare inte ges tillräcklig tid till egen forskning. Kvaliteten på undervisning och handledning kommer i förlängningen att sjunka om situationen tillåts fortgå. Bedömargruppen kan ändå konstatera att många lärosäten trots detta lyckas upprätthålla tillfredsställande kvalitet, men det är på bekostnad av mänskliga resurser. Även ur personalpolitisk synvinkel kan detta inte få fortsätta. Forskningstid för de vetenskapligt utbildade lärarna bör vara en rättighet – och en skyldighet – som helt enkelt betraktas som en investering i kvalitet.

Forskarutbildningen

Antagning och finansieringsformer

Antagningen görs på olika sätt vid de olika lärosätena, och söktrycket varierar. Vid några lärosäten har ingen antagning gjorts på ganska lång tid. Det är å ena sidan beklagligt att antalet forskarutbildningsplatser är få, medan det å andra sidan uppstår en positiv konkurrenssituation där D-uppsatsen och skissen till avhandlingsprojektet spelar en allt större roll vid antagningen. Vikten av att alla doktorandanställningar utlyses nationellt kan inte nog understrykas. Den regeln tillämpas vid Göteborgs universitet och Växjö universitet. Likaså bör det från fakultetens sida utarbetas en långsiktig policy för fördelning av fakultetsmedel. En sådan policy skulle minska risken för att alltför små forskarutbildningsmiljöer uppstår på grund av att en enda doktorand åt gången antas, och med flera års mellanrum.

Doktorandernas finansieringsform skiftar. En del är anställda som doktorander inom forskarskolorna FoRom eller Forskarskolan i moderna språk, andra har antagits med fakultetsmedel eller har stipendier. Det är tydligt att de doktorander som är knutna till forskarskolor har klara fördelar jämfört med doktorander med annan finansieringsform. Därför är det viktigt att villkoren utjämnas och att forskarskolans seminarie- och kursverksamhet görs mer tillgänglig även för andra doktorander. Helst bör en enda nationell forskarskola upprättas som kan samla alla doktorander i franska, såväl språkvetenskapliga som litterära.

Kurs- och seminarieverksamheten

Kursutbudet och seminarieverksamheten varierar. Det finns mycket aktiva seminarier vid de större lärosätena, med sammanträden varje eller varannan vecka. Gästföreläsare alternerar med doktoranderna som presenterar sitt eget arbete. Kursdelen omfattar vanligtvis 60 poäng. Antalet obligatoriska poäng bör dock begränsas, särskilt om de uppgår till 55 poäng av 60, som vid Göteborgs universitet.

Läskurser är vanligast eftersom doktorandgrupperna i allmänhet är små. Doktoranderna kan delta i t.ex. gemensamma seminarier och kurser för språkämnen, men då är de ofta anglosaxiskt inriktade. Allmänna kurser i vetenskapsteori ingår vid några lärosäten. Vi anser att dessa kurser på ett tidigt stadium borde ingå i samtliga forskarutbildningar. Likaså bör fler nationella kurser för doktorander i romanska språk anordnas och samverkan mellan lärosätena bör överlag förbättras. Eftersom Stockholms universitet har den största forskarutbildningsmiljön skulle de kunna utgöra navet i ett nationellt samarbete inom forskarutbildningen. Gemensamma kurssamarbeten och en utökad samverkan doktorander emellan framstår som angelägna åtgärder.

Kursvärderingar görs inte regelbundet, men på grund av den relativt intima miljön och de goda kontakterna med handledarna har doktoranderna

vanligtvis ändå möjlighet att påverka sin utbildning. Ett stramare regelverk bör dock eftersträvas.

Handledning och individuell studieplan

Handledarnas kompetens är hög, och doktoranderna har i allmänhet en huvudhandledare och en biträdande handledare. Vid Växjö universitet har doktoranden två bihandledare. Det finns de som anser att detta kan leda till att doktoranden ställs inför motstridiga uppgifter. Vi anser dock att systemet med biträdande handledare är bra och att det bör erbjudas alla doktorander. Avhandlingsproduktionen är i allmänhet god och den individuella studieplanen följs upp regelbundet. Bedömargruppen anser att den bör vara så detaljerad som möjligt och användas som ett levande verktyg med kontinuerlig uppdatering under året. Den bör utformas som ett slags kontrakt där uppgifter om doktorandens och handledarens rättigheter och skyldigheter framgår. Därutöver bör bl.a. doktorandens undervisningsmöjligheter och internationella kontakter tas upp.

Vid en del lärosäten undervisar doktoranderna, men här varierar praxis. Intrycket är att doktoranderna är intresserade av att undervisa mer än de blir erbjudna. Undervisningserfarenheten är viktigt, inte minst med tanke på den pedagogiska meriteringen. I de fall institutionen inte har möjlighet att låta doktoranderna undervisa inom ordinarie kursutbud, bör man fundera över hur de på annat sätt kan involveras i institutionens verksamhet. Exempelvis inom de s.k. skrivstugor som bland annat finns vid Stockholms universitet.

Forskarstudenternas möjligheter att resa utomlands varierar beroende på anställningens villkor och dessutom på vid vilka lärosäten de är antagna. Deras kontakter med utländska forskare varierar, vilket beror på handledarnas kontaktnät. Därför är det viktigt att även de internationella kontakterna planeras och skrivs in i den individuella studieplanen.

Praktiskt taget alla doktorander har möjlighet att utnyttja den goda infrastrukturen med arbetsplatser i universitetets lokaler och med tillgång till dator. Detta bidrar till en god forskningsmiljö, där doktoranderna har god kontakt med varandra och med handledarna.

Genusperspektiv och jämställdhet

Inom grundutbildningarna i franska råder en stor övervikt av kvinnliga studenter. De utgör ofta mellan 80 och 90 procent av studerandegruppen. Insatserna för att minska denna dominans är dock sparsamma och större ansträngningar borde göras för att öka rekryteringen av män. Könsfördelningen är dock något jämnare i forskarutbildningen än i grundutbildningen.

Påfallande sällan, om än alls, förs några resonemang kring genusperspektiv och hur man inom utbildningen arbetar med dessa frågor. Ofta beskrivs utbildningens genusperspektiv enbart utifrån könsfördelningen mellan studenter, lärare och författare till kurslitteraturen. Att verk författade av både män

och kvinnor används är självfallet viktigt men innebär inte nödvändigtvis att utbildningen ges ett genusperspektiv.

Vid en genomgång av utbildningarnas kurslitteratur kan bedömargruppen ändå konstatera att manliga författare dominerar litteraturförteckningarna. Inom den klassiska litteraturen beror detta säkert på att fransk litteratur i de tidigare århundradena och fram till 1950 dominerades av manliga författare. Vad man däremot kunde önska är att fler kvinnliga författare användes inom den moderna litteraturen.

Internationalisering

Enligt bedömargruppens uppfattning bör internationaliseringsarbetet inom såväl grund- som forskarutbildningen förbättras. Programstudenter, exempelvis vid Södertörns högskola, har oftast obligatoriska utlandsterminer i fransktalande länder.

Även studenter som läser fristående kurser har möjlighet att åka utomlands som Erasmusstudenter, och vid Mitthögskolan, numera Mittuniversitetet, hade man integrerad utlandsvistelse genom hela utbildningen, från A- till C-nivå. Vid flera lärosäten är dock antalet studenter som väljer att studera utomlands mycket begränsat, vilket är något förvånande med tanke på deras ämnesval. Möjligen beror det på att många har spenderat tid i målspråklandet innan de påbörjade utbildningen. Här gäller det för ämnesföreträdarna att lyfta fram att en utlandsvistelse före studierna är positiv, men att den inte kan ersätta tiden utomlands under studiernas gång.

Visst internationellt lärarutbyte sker vid några institutioner men inslagen av gästföreläsningar och internationella konferenser bör utökas. Ett gott exempel är Stockholms universitet som regelbundet erbjuder denna typ av aktiviteter. Även vid Örebro universitet och Uppsala universitet har internationella konferenser anordnats.

Samverkan med omgivande samhälle

Samverkan med omvärlden sker huvudsakligen i form av samarbete med gymnasieskolorna i regionen. Ett aktivt studentrekryteringsarbete pågår vid flera institutioner genom att information angående studierna i franska ges under s.k. gymnasiedagar, då gymnasieeleverna har möjlighet att delta i viss undervisning. Vid flera institutioner anordnas även öppet hus-dagar, då det också erbjuds information om ämnet. Fortbildningsdagar för lärare arrangeras vid några lärosäten. Ett gott exempel är Karlstads universitet som årligen arrangerar föreläsningar för allmänheten som då har möjlighet att ta del av forskningen i franska. Trots de goda rekryteringsinsatser som görs på flera håll, så leder de dessvärre inte till det förbättrade söktryck man hoppats på.

Det är viktigt att kontakterna med förvärvslivet förbättras för att därigenom främja grund- och forskarstuderandes möjligheter till anställning efter avslu-

tad utbildning. Möjligheten till praktik bör undersökas för att på så sätt få en bra växelverkan mellan arbetsliv och studier. Praktiken bör då ha anknytning till utbildningens profil. För att ytterligare stärka samverkan mellan universitet och omgivande samhälle bör diskussioner om uppdragsutbildning föras, liksom eventuell samfinansiering av doktorander.

Någon regelbunden uppföljning av studenter och doktorander som avslutat sin utbildning görs inte. Det gör att såväl lärosätet som blivande studenter går miste om värdefull information om framtida yrkesmöjligheter utöver läraryrket.

Generella rekommendationer

Regeringen

- Det är angeläget att regeringen snarast utarbetar en nationell språkpolitik för att man i Sverige även i framtiden ska behärska andra främmande språk än engelska.
- Återinför kravet på D-nivå för att bli behörig gymnasielärare.
- Inför ett obligatoriskt andra språk inom de teoretiska gymnasieprogrammen.
- Upprätta en nationell forskarskola för samtliga doktorander i franska.

Lärosätena

- Fatta beslut om framtiden för fransämnet och anpassa de ekonomiska villkoren efter beslutet.
- Minst två disputerade lärare i franska krävs för att bedriva utbildning över kandidatnivå.

Fakulteterna eller motsvarande

- Utarbeta förslag till samarbetsavtal mellan universitet och näringsliv för att möjliggöra praktikplatser, samfinansiering av doktorander och få till stånd uppdragsutbildning.
- Inför en långsiktig policy för fördelning av fakultetsmedel för att minska risken att alltför små forskarutbildningsmiljöer uppstår.
- Huvudhandledare bör ha minst docentkompetens.
- Utjämna villkoren mellan doktorander med olika anställningsform.
- Förstärk den individuella studieplanens roll.
- Lägg ner nybörjarkurserna.

Institutioner och enheter

- Förstärk samverkan mellan lärosätena inom både grund- och forskarutbildningen.
- Förbättra de internationella kontakterna.
- Förbättra lärarnas möjligheter till forskning och kompetensutveckling.
- Utarbeta tydliga visioner och mål för utbildningen och ämnet.
- Profiler utbildningarna tydligare genom att förstärka befintliga inriktningar. Detta gäller särskilt de mindre lärosätena.
- För diskussioner kring tydlig forskningsanknytning och progression.
- Höj förkunskapskraven för antagning till grundutbildningen. Stu

Göteborgs universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 14 (12 kvinnor, 2 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 6 (5 kvinnor, 1 man).

Antal disputerade lärare: 9.

Antal heltidsekvivalenter: 10.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå 6, A-nivå 10, B-nivå 7, C-nivå 6, D-nivå 4.

Helårsstudenter A–D 2002: 150

Helårsprestationer A–D 2002: 106

Totalt antal helårsstudenter 2002: 205

Examinerade C-uppsatser 2002: 12 (10 kvinnor, 2 män)

Examinerade D-uppsatser 2002:
5 (4 kvinnor, 1 man)

Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 9 (5 kvinnor, 4 män)

Antal licentiatexamina 2002: 0

Antal doktorsexamina 2002: 0

Helårsstudenter A–D 2003: 176

Helårsprestationer A–D 2003: 111

Totalt antal helårsstudenter 2003: 231

Examinerade C-uppsatser 2003: 5 kvinnor

Examinerade D-uppsatser 2003: 0

Antal licentiatexamina 2003: 0

Antal doktorsexamina 2003: 2 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grund- och forskarutbildningen i franska ges vid institutionen för romanska språk, där ämnet franska tillsammans med italienska utgör en särskild avdelning. Inom grundutbildningen erbjuds baskurs samt ordinarie kursutbud på A–D-nivå. Franskämnet ges främst som fristående kurser men ingår även som huvudämne inom lärarprogrammet och översättarutbildningen, samt som biämne inom civilekonomprogrammet.

Ett diagnostiskt prov vägleder studenterna innan de påbörjar grundutbildningen. Avdelningen har valt att inte vara med i samarbetet kring det nationella riksprövet efter A-nivå, utan genomför i stället ett eget prov med fler grammatikmoment. Tidigare erbjöds nybörjarkurser i franska men på grund av överproduktion av helårsstudenter (HÅS) och helårsprestationer (HÅP) beslutade Göteborgs universitet att lägga ner kurserna fr.o.m. höstterminen 2004. Få studenter läste vidare från nybörjarkurs till A-nivå.

Möjligheten att på A-nivå studera vid ett utländskt universitet är eftertraktad och gör att alla behöriga sökande till den kursgruppen inte kan antas. Studenttillströmningen till B–D-nivå har däremot sjunkit de senaste åren. År 2003 läste 20 procent av helårsstudenterna vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs. Avdelningens ekonomi är relativt god eftersom tilldelningssystemet ger 80 procents ersättning för helårsstudenter.

Forskarutbildning i franska ges med både språkvetenskaplig och litterär inriktning. Höstterminen 2004 var doktoranderna jämt fördelade över de båda inriktningarna.

Vid avdelningen finns sex tillsvidareanställda lärare i franska, varav en professor, två docenter, två lektorer och en adjunkt. En professor emeritus ger viss handledning av doktorander. En av docenterna har kompetens i fransk litteraturvetenskap medan övriga tillsvidareanställda lärare har språkvetenskaplig inriktning. Dessutom medverkar en forskarassistent, doktorander samt sju timanställda och vikarierande lärare, varav fyra disputerade, i undervisningen.

Avdelningen ligger i nära anslutning till universitetsbiblioteket där sökmöjligheter, franska tidskrifter, läsplatser och grupprum finns. Humanistiska fakulteten har ett datorrum och språklaboratorium tillgängligt för studenterna.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Den organisatoriska strukturen där ämnena franska och italienska tillsammans bildar en avdelning skapar positiva samverkans effekter. Bedömargruppen beklagar dock att inte spanskämnet är inkluderad i detta samarbete som ytterligare skulle kunna vidga den kritiska och kreativa miljön.

Det är svårt att se några tydliga mål och visioner för utbildningen. Fördjupade diskussioner om vad som kännetecknar en bra utbildning i franska och vad som särskiljer utbildningen vid Göteborgs universitet från andra orter behöver föras för att stärka den egna utbildningen.

Avdelningens ekonomi är relativt god och ett visst söktryck finns på A-nivå, men få studenter läser vidare på högre grundutbildningsnivåer. Att D-nivå inte längre krävs för att bli behörig gymnasielärare lyfts fram som en av huvudorsakerna. Man bör dock undersöka varför bortfallet är så stort mellan A- och B-nivå. Endast 20 procent av helårsstudenterna läste vidare, vilket är det lägsta antalet jämfört med andra utbildningar inom utvärderingen. Institutionen bör utarbeta strategier för att få fler studenter att läsa vidare på D-nivå, för att i högre grad bidra till rekryteringen till forskarutbildningen. År 2003 examinerades inga studenter på D-nivå.

Grundutbildningen

Möjligheten att välja den språkfärdighetshöjande baskursen före grundkursen är bra och har lett till mer homogena studentgrupper. Bedömargruppen anser dock att kursutbudet i övrigt behöver förnyas och att det i större utsträckning bör anpassas till nyare internationella forskningsrön. Likaså bör progressionen mellan utbildningsnivåerna bli tydligare. Även undervisningsmetoderna är i behov av nytänkande, bl.a. vad gäller användningen av uttalslaboratoriet där

övningarna framstår som långa och omoderna. Däremot gav metodiken inom de muntliga språkfärdighetsövningarna ett gott intryck.

Bedömargruppen fick ett positivt intryck av den engagerade lärargruppen, det goda samarbetet lärarna emellan samt överlag ett gott arbetsklimat inom avdelningen. Lärarkompetensen är god, men möjligheterna till kompetensutveckling för lärarna varierar. En lektor har rätt till 15 procents tid till forskning inom anställningen men flera lärare har visstidsanställningar och har därmed inte den rätten. Bedömargruppen menar att den utvecklingspotential som finns inom lärargruppen kunde utnyttjas bättre genom att fler lärare stimuleras till vidare forskning och befordran. Modernare kurslitteratur och nya forskningsresultat behöver i större utsträckning användas i undervisningen. Detta bekräftades även vid en genomläsning av ett slumpvis urval av uppsatser på C- och D-nivå.

Själva uppsatsprocessen fungerar bra och studenterna stimuleras till kritiskt tänkande. Tydliga betygskriterier och bra anvisningar finns. Övriga examinationsformer är varierade och kombinerar muntlig framställning och skriftlig examination.

Kursvärderingar genomförs regelbundet, sammanställs och affischeras. Kontakten mellan lärare och studenter är god med bra informella möjligheter för studenterna att påverka sin utbildning. Informationssystemet till studenter behöver dock ses över och den webbaserade kursportalen hållas uppdaterad. Tanken med portalen är god men studenter och lärare får ägna alltför mycket kraft åt att lösa problem orsakade av bristande eller inaktuell information.

Möjligheten att fr.o.m. A-nivå kunna förlägga en del av utbildningen till ett fransktalande land är mycket positivt och utbytet med Lyon är eftersökt bland studenter. Avdelningen besöks av internationella gästföreläsare men intrycket är att fler internationella samarbeten skulle kunna utvecklas. Likaså kan samverkan med andra universitet och det omgivande samhället utökas.

Forskarutbildningen

Söktrycket till forskarutbildningen i franska är bra och avhandlingsproduktionen god. Det faktum att doktorandanställningar utlyses nationellt och att kriterierna för antagning är tydliga är ett positivt tecken på kvalitetsmedvetenhet inom forskarutbildningen. Kursdelen omfattar 60 poäng men kursutbudet är litet och förhållandevis snävt, även om valfrihet finns vad gäller kurslitteraturen inom vissa större moment. Att hela 55 poäng utgörs av obligatoriska kurser är dock för mycket. Med ett utökat samarbete med andra lärosäten kunde doktoranderna få tillgång till ett bredare kursutbud och därmed förbättrade möjligheter att läsa kurser som är relevanta för det egna forskningsområdet. Därutöver bör kurser i allmän vetenskapsteori erbjudas på ett tidigt stadium i utbildningen.

Seminarieverksamheten är mycket aktiv med ca ett seminarium per vecka där både forskare och doktorander presenterar manus. Handledarkompetensen är hög och kontakten mellan doktorander och handledare god. Mycket

resurser läggs just på handledningen och policyn att alla doktorander ska ha såväl huvudhandledare som biträdande handledare är bra. Huvudhandledarskapet för samtliga tolv doktorander i franska och italienska vid avdelningen är fördelat på två av lärarna. Genom att stimulera fler lärare till kompetensutveckling och befordran skulle huvudhandledarskapet kunna fördelas jämnare mellan lärarna.

Doktorandernas möjligheter att undervisa är goda vilket uppskattas av såväl doktorander som studenter inom grundutbildningen. Doktorandinflytandet fungerar bra och de ges möjlighet att utvärdera sin utbildning via en årlig enkät.

Några forskarstuderande bedriver studier utomlands och avdelningen besöks av internationella forskare men intrycket är att liksom inom grundutbildningen kan fler kontakter knytas och samarbeten utvecklas. Likaså vore det värdefullt om fler såväl nationella som internationella kontakter doktorander emellan kunde utvecklas.

Bedömargruppens rekommendationer

- Utarbeta tydliga mål och visioner för utbildningen
- Stimulera lärarna till fortsatt forskning och därmed en möjlighet till befordran.
- Förnya kursutbud, kurslitteratur och undervisningsmetoder.
- Förbättra informationssystemet till studenterna.
- Öka samverkan med andra lärosäten, såväl nationellt som internationellt, och det omgivande samhället.
- Erbjud forskarutbildningskurser i allmän vetenskapsteori.

Högskolan i Skövde

Totalt antal lärare vårterminen 2004*: 3 (1 kvinna, 2 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 1 man.

Antal disputerade lärare: 1.

Antal heltidsekvivalenter: 2,4.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå 8, A- och B-nivå 8, C-nivå 6.

* En tillsvidareanställd lektor är tjänstledig och är inte medräknad i sammanställningen.

Helårsstudenter A–C 2002: 27	Helårsstudenter A–C 2003: 35
Helårsprestationer A–C 2002: 25	Helårsprestationer A–C 2003: 28
Totalt antal helårsstudenter 2002: 29	Totalt antal helårsstudenter 2003: 38
Examinerade C-uppsatser 2002: 11 (10 kvinnor, 1 man)	Examinerade C-uppsatser 2003: 7 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Efter en större omorganisation är högskolan organiserad i tre tematiska institutioner. Från 1 januari 2004 tillhör ämnet franska institutionen för kommunikation och information där ämnesområdena datavetenskap, pedagogisk vetenskap och humaniora ryms.

Vid institutionen erbjuds nybörjarkurs samt ordinarie kursutbud på A–C-nivå. B- och C-nivå kan läsas med inriktning mot lingvistik och litteratur eller med fackspråklig inriktning. På grund av vikande studentunderlag har ingen D-kurs getts sedan 2002. Franska ingår som huvudämne i programutbildningarna språk med datalingvistik, internationell projektledning med språk och Frankrike-Kanadaprogrammet. Nyintaget till samtliga program med inriktning mot franska stoppades höstterminen 2004. Franska ingår även som biämne i ett antal ingenjörs- och ekonomiprogram. Majoriteten av ämnets studenter läser franska inom program men samtliga kurser kan även läsas fristående.

Ämnet har en tillsvidareanställd lektor och en adjunkt, inskriven som forskarstuderande vid universitet i Paris. Lektorn är dock tjänstledig t.o.m. våren 2007, för en postdoktoral forskartjänst vid Uppsala universitet. Tillsammans med adjunkten medverkar två gästlärare, varav en disputerad, i undervisningen under höstterminen 2004. De två gästlärarnas förordnanden kommer inte att förnyas efter årsskiftet 2004/2005.

Söktrycket är lågt och 20–25 behöriga studenter antas varje hösttermin till A-nivå. Endast ett fåtal av dem har dessförinnan läst nybörjarkursen. A-kursen avslutas med ett nationellt rikspröv i franska. År 2003 fortsatte 65 procent av helårsstudenterna på B-nivå efter avslutad A-kurs.

Bedömgrippens intryck

Sammanfattande omdöme

Organisationstrukturen är så pass ny att den är svår att uttala sig om. Kommunikationen inom institutionen förefaller dock vara något bristfällig, vilket man bör vara vaksam på.

Utbildningen i franska har ett traditionellt upplägg, med fokus på språk och litteratur. Fackspråkliga inriktningar på B- och C-nivå finns men bedömgrippen uppfattar ändå utbildningens ställning vid den tekniskt inriktade högskolan som svag. Att stärka sin position genom samverkan med andra ämnesområden internt liksom att utöka samarbetet inom ämnet med andra lärosäten framstår som nödvändigt.

Utbildningen är avhängig av en icke disputerad lärare, men kurserna håller en god vetenskaplig nivå tack vare lärarens engagemang och höga krav på kvalitet. Situationen är dock i längden ohållbar både avseende lärarens arbetsituation och för ämnets fortsatta utveckling. Beslutet att inte förlänga den disputerade gästlärarens förordnande och att stoppa intaget till Frankrike-Kanadaprogrammet tyder på en brist på långsiktig vision för franskämmet.

Ämnet bör därför uppvärderas av högskolans ledning. Det är nödvändigt att man utarbetar strategier för att säkra tillgången till kompetens i andra främmande språk än engelska inom regionen. En nedläggning av franskämmet rimmar också illa med tankarna bakom omorganisationen som skulle leda till dynamiska effekter mellan humanistisk och teknisk vetenskap.

Grundutbildningen

Utbildningen har ett tillfredsställande ämnesmässigt djup och bredd med fokus på språk och litteratur. Med tanke på ämnets låga söktryck framstår det dock som nödvändigt att reducera eller samordna överlappande moment inom kurser med fackspråklig respektive språklig och litterär inriktning på B- och C-nivå. Man bör även allvarligt överväga att återuppta studentintaget till Frankrike-Kanadaprogrammet, ett program som är det enda i sitt slag i Sverige och som faktiskt också rekryterar studenter från hela landet. Denna inriktning skulle även kunna lyftas fram som en särskild profil för ämnet.

Undervisningsmetoderna är varierade och individuellt anpassade. Muntliga och skriftliga examinationsformer varvas och prestationsgraden är mycket hög, vilket är positivt. A-kursen ger dock ett plottrigt intryck med många enpoängstentamina som bör kunna samordnas till större moment. Studentbortfallet mellan A- och B-nivå är lågt: hela 65 procent av helårsstudenterna läste vidare.

Uppsatsprocessen fungerar bra men bedömgrippen anser att studenterna även bör erbjudas möjlighet att skriva om ett historiskt tema eller inom ämnesområdet realia.

Lärarna har kompetens inom såväl det språkliga som litterära ämnesområdet. Den ämnesansvarige adjunkten har haft 25 procents nedsättning i sin

tjänst för sitt avhandlingsarbete. Lärarna knyter på ett bra sätt an till sin forskning i undervisningen, men i och med att utrymme för kompetensutveckling och forskning numera saknas inom ramen för anställningen, kommer forskningsanknytningen på sikt att försämrats. Från 1 januari 2005 finns dessutom ingen disputerad lärare som deltar i undervisningen eftersom gästlärarens förordnande inte förlängts och ämnets enda lektor är tjänstledig t.o.m. våren 2007.

Systemet för kursvärderingar är ambitiöst och innehåller en kombination av muntliga och skriftliga moment. Studenterna understryker även deras goda informella möjligheter att påverka utbildningen.

Möjligheterna till utlandsstudier är goda, både via Erasmusutbyten och andra avtal med lärosäten i Frankrike och Kanada. Majoriteten av studenterna inom såväl program som fristående kurs utnyttjar också detta tillfälle till studier utomlands.

Utbyte och kontakter med andra lärosäten i Västsverige finns och det är angeläget att dessa förstärks. Bedömargruppen ställer sig dock frågande till ledningens förslag att samverka med Högskolan i Borås, som ger utbildning i affärsfranska på A-nivå. En bättre samarbetspartner är Göteborgs universitet, där etablerade kontakter inom ämnet också redan finns. Utbildningen i Skövde är dessutom utformad enligt upplägget vid Göteborgs universitet. Därutöver bör man bättre utnyttja franskämnets samarbetsmöjligheter med andra ämnen vid institutionen, såsom inom filosofi och litteraturvetenskap.

Bedömargruppens rekommendationer

Intrycket av utbildningen i franska vid Högskolan i Skövde är positivt. Bedömargruppen är dock bekymrad över den alltför sårbara miljön och bristen på långsiktig planering när det gäller lärarförsörjningen. Om högskolan önskar upprätthålla grundutbildningen i franska är det nödvändigt att tillsätta en vikarie på det bifintliga lektoratet, gärna med språkvetenskaplig inriktning. Därutöver bör nedanstående rekommendationer beaktas.

- Frankrike-Kanadainriktningen bör utvecklas som en särskild profil för ämnet.
- Kursutbudet på B- och C-nivå bör samordnas och reduceras.
- Samverkan inom den egna institutionen och med institutionen för romanska språk vid Göteborgs universitet bör utökas.

Karlstads universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 3 (2 kvinnor, 1 man).

Varav tillsvidareanställda lärare: 3.

Antal disputerade lärare: 2.

Antal heltidsekvivalenter: 3.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A-nivå: 12, B-nivå: 11, C- och D-nivå: 9.

Helårsstudenter A–D 2002: 38	Helårsstudenter A–D 2003: 25
Helårsprestationer A–D 2002: 29	Helårsprestationer A–D 2003: 19
Totalt antal helårsstudenter 2002: 48	Totalt antal helårsstudenter 2003: 40
Examinerade C-uppsatser 2002: 10 (9 kvinnor, 1 man)	Examinerade C-uppsatser 2003: 9 (6 kvinnor, 3 män)
Examinerade D-uppsatser 2002: 5 (4 kvinnor, 1 man)	Examinerade D-uppsatser 2003: 3 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Franska vid Karlstads universitet ingår i storinstitutionen kultur och kommunikation under avdelningen för moderna språk, där även spanska och tyska finns representerade. Prefekten är ordförande i institutionsnämnden där avdelningen representeras av en ledamot från tyskämnet. Sedan januari 2003 pågår ett treårigt språkprojekt som avser dels att främja samarbete mellan västsvenska lärosäten, dels att ge en didaktisk profil åt språkutbildningarna. Projektet finansierar två lektorstjänster och omfattar franska, spanska och tyska. Samtidigt har ett Centrum för språk- och litteraturredaktik bildats.

Förutom de fristående kurserna på A–D-nivå ges kurser i ämnet inom lärutbildningen och internationella ekonomiprogrammet. Inom lärutbildningen läser studenterna franska på A- och B-nivå. På ekonomiprogrammet ges tre 10-poängskurser med inriktning mot muntlig och skriftlig språkfärdighet och realia. En nybörjarkurs ges på halvfart på kvällstid.

De tre lärarna är alla tillsvidareanställda. Två är lektorer med litterär inriktning och en är adjunkt. I varje heltidsanställning ingår minst 10 procents kompetensutveckling och under 2004 har ämnet dessutom tilldelats särskilda forskningsmedel motsvarande 50 procent på heltidsbasis för en lektor. Trots att det inte finns någon forskarutbildning i franska är universitetet anslutet till Forskarskolan i romanska språk (FoRom). För tillfället är en doktorand i franska, som är antagen vid Växjö universitet, stationerad vid Karlstads universitet.

Franskämnet i Karlstad har en mycket svag studenttillströmning till A-kursen. Ett engångsbelopp har under åren 2004–2006 tilldelats avdelningen för moderna språk för rekrytering av nya studenter. Studentbortfallet är inte

särskilt stort. År 2003 läste 56 procent av helårsstudenterna vidare på B-kursen efter avslutad A-nivå.

Undervisningslokalerna är nya och det finns två datasalar, den ena avsedd för undervisning och den andra tillhandahåller språkövningsprogram för självstudier. Universitetsbiblioteket är välfungerande med bland annat många läsplatser.

Bedömarens intryck

Sammanfattande omdöme

Ämnet ingår i en storinstitution, vilket skulle kunna möjliggöra samarbete mellan flera språk. Denna möjlighet har dock inte utnyttjats av franskämnerna i någon större utsträckning. Man arbetar aktivt för att införa den didaktiska profilen som universitetet förespråkar, men har ännu inte lyckats kombinera den med sin litterära kompetens. Trots det extra stöd som universitetsstyrelsen ger är den finansiella situationen ansträngd.

De kompetenta och engagerade lärarna och deras goda personliga kontakter utomlands är ämnets styrka. Studenterna får relativt mycket undervisning och de inledande basveckorna är uppskattade. Positivt är att uppsatsens examinator inte är densamma som handledaren. Här handleds dock lingvistiska magisteruppsatser trots bristande språkvetenskaplig kompetens.

Man bör se över den bristande kontinuiteten i språkinläringen inom ekonomiprogrammet. Studenterna har inte möjlighet att läsa franska i en följd om de så önskar, vilket är beklagligt. Mer arbete krävs när det gäller internationaliseringen vad gäller studentutbyten och samarbete med övriga språk. Positivt är att universitetet söker samarbetslösningar med andra lärosäten.

Grundutbildningen

Mer övning i muntlig språkfärdighet och mer undervisning på franska efterfrågas av studenterna, trots relativt många undervisningstimmar. Vårt intryck är att det råder stor diskrepans mellan hur lärarna och studenterna uppfattar undervisningssituationen. Lärarnas interna samarbete kan förbättras och man bör vara mer lyhörd för studenternas synpunkter.

Undervisningsmetoderna är varierade, men skulle kunna moderniseras. Eget material i grammatikundervisningen kan visserligen vara till fördel, men studenterna måste också ges övning i att på ett tidigt stadium använda en grammatika. Examinationsformerna är varierade med både muntliga och skriftliga tentamina och hemskrivningar.

Det är positivt att uppsatshandledaren inte samtidigt är examinator. Positivt är även att studenter som inte blir klara i tid får extra handledning och att det har producerats relativt många kandidatuppsatser jämfört med vid andra lärosäten i samma storlek. Däremot är inte betygskriterierna tillräckligt tydliga, vilket bör åtgärdas.

Disputerade lektorer bidrar till forskningsanknytning i grundutbildningen och lärare med franska som förstaspråk är en tillgång vid uttals- och konversationsövningar. Lärarna är mycket aktiva inom sin forskning. Den språkvetenskapliga kompetensen behöver dock stärkas.

Studenterna har representanter i alla organ och är aktiva i ämnesrådet. De har möjlighet att utvärdera varje kurs, och på ett mitterminsmöte diskuterar både de och lärarna kurser och innehåll, vilket är föredömligt.

Erasmusavtal och utbyte med flera universitet i Frankrike finns och utnyttjas, men gästföreläsare förekommer sällan. Det finns inget konkret samarbete med de andra ämnena inom institutionen. Positivt är dock det planerade samarbetet med västsvenska universitet. Likaså pågår ett formaliserat samarbete med gymnasieskolor i regionen, något som eventuellt kunde förstärkas ytterligare för att på så sätt öka studentrekryteringen.

Det stora biblioteket och språklaboratoriet är tillfredsställande, men studenterna utnyttjar inte språkövningsprogrammen i någon större utsträckning.

Bedömargruppens rekommendationer

Bedömargruppen anser att de brister i kommunikation som finns på olika nivåer och bristen på lärare med språkvetenskaplig kompetens bör åtgärdas. När ekonomiprogrammet läggs ner 2005 behövs någon annan samarbetspartner för franskämnet eftersom det uppenbarligen inte finns studentunderlag för enbart fristående kurser. Om universitetet önskar upprätthålla ämnet bör nedanstående rekommendationer beaktas.

- Språkvetenskapliga ämnen för magisteruppsatser bör inte accepteras så länge som det inte finns handledarkompetens inom detta område.
- Samordningen mellan program och fristående kurser bör ses över så att språkinläringen sker med genomtänkt kontinuitet och progression för alla studenter.
- Universitetet ämnesdidaktiska profil bör tydligare återspeglas i kursplanerna.
- Samarbetet inom ämnet, med andra ämnen inom universitetet och med andra institutioner för franska bör förbättras.

Linköpings universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 7 (3 kvinnor, 4 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 6 (2 kvinnor, 4 män).

Antal disputerade lärare: 2.

Antal heltidsekvivalenter: 5,7.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 6, A-nivå: 5, B–D-nivå: 4.

Helårsstudenter A–D 2002: 130

Helårsprestationer A–D 2002: 76

Totalt antal helårsstudenter 2002: 147

Examinerade C-uppsatser 2002: 12
(10 kvinnor, 2 män)

Examinerade D-uppsatser 2002: 1 man

Helårsstudenter A–D 2003: 132

Helårsprestationer A–D 2003: 93

Totalt antal helårsstudenter 2003: 150

Examinerade C-uppsatser 2003: 3 kvinnor

Examinerade D-uppsatser 2003: 4 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

En omorganisation har medfört att grundutbildningen i franska är uppdelad på två institutioner: institutionen för språk och kultur (ISK) och ekonomiska institutionen (EKI).

Vid ISK erbjuds fristående kurser såsom nybörjarkurs på deltid, ordinarie kursutbud på A–D-nivå samt kurser inom lärarprogrammet. Undervisning i franska som fackspråk t.o.m. B-nivå inom ingenjör-, juridik- och internationella ekonomiprogrammet ges gemensamt av lärare vid EKI och ISK. Dessa studenter erbjuds även icke poänggivande propedeutiska kurser i franska.

Sammanlagt finns sex tillsvidareanställda lärare: en disputerad lektor och fem adjunkter. Därutöver medverkar en disputerad gästlärare och en doktorand i undervisningen. Två av adjunkterna, varav en med uppdrag som studie- rektor, har sin anställning vid EKI medan övriga lärare tillhör ISK.

Av ämnets studenter läser 60 procent fackspråklig franska inom programutbildningar. Söktrycket till fristående kurs är inte stort och normalt antas alla ca 25 behöriga sökande till A-nivån. År 2003 läste 27 procent av helårsstudenterna vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs.

I den tvär- och mångvetenskapliga forskarskolan språk och kultur i Europa vid institutionen ISK ges ingen ordinarie forskarutbildning i franska men däremot kan språk- och kulturforskning studeras, bland annat med inriktning mot fransk litteratur och fransk språkvetenskap.

Infrastrukturella resurser som bibliotek och språklaboratorium är väl tillgodosedda.

Bedömgrippens intryck

Sammanfattande omdöme

Franskämnetns uppdelning mellan institutionerna ISK och EKI skapar flera grundläggande problem, såväl ämnesmässiga som ekonomiska.

Organisationen är tungrodd och att ha två studierektorer i samma ämne ställer mycket höga krav på fungerande samordning och kommunikation. Likaså får uppdelningen ekonomiska konsekvenser då ämnets samlade resurser delas på två enheter. Miljöerna riskerar därmed att var för sig bli för små och sårbara. Denna typ av ämnesuppdelning visar även på en syn på akademisk språkutbildning som ett instrumentellt verktyg.

Samarbetet mellan språkämnen fungerar väl. Forskarskolans närvaro vid ISK är bra, men det vore önskvärt att dess verksamhet i större utsträckning kom grundutbildningen till del, särskilt inom EKI. En professor i franska skulle förbättra ämnets forskningsanknytning liksom bidra till en tydligare profilering av utbildningen och ämnet. Ämnets uppdelning på två institutioner har i alla händelser inte bidragit till att stärka forskningsanknytningen eller att förtydliga franskämnetns inriktning. En långsiktig utveckling av ämnet är knappast möjlig med nuvarande upplägg varför fackspråk snarast möjligt bör överföras till ISK. Institutions- och fakultetsledningens ifrågasättande av rektors beslut om uppdelningen av ämnet får stöd av bedömgrippen.

Grundutbildningen

Utbildningens ämnesmässiga djup och bredd är tillfredsställande och anpassade till de uppsatta utbildningsmålen. Undervisningsmetoderna och examinationsformerna är bra och varierade samt studentgrupperna små inom de fristående kurserna, vilket skapar pedagogiska fördelar. En majoritet av studenterna läser franska t.o.m. B-nivå inom program. Ämnet bör verka för att studenterna ges möjlighet att utöka andelen franska inom ramen för ett program och eventuell ta examen i ämnet. Trots att över hälften av det totala studentantalet i franska är programstudenter var det knappt 30 procent av helårsstudenterna som läste vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs. Det är viktigt att undersöka orsakerna till detta.

Det är bra att uppsatsarbetet har ett processororienterat upplägg men det ger samtidigt ett intryck av att högre krav skulle kunna ställas på studenterna, både kvalitetsmässigt och genom att få uppsatserna färdiga i tid.

Att flertalet lärare är fast anställda är bra och skapar kontinuitet i utbildningen. Med tanke på att franska erbjuds på magisternivå, men majoriteten av lärarna är adjunkter, bör ytterligare ett lektorat utlysas. Inte minst med hänsyn till att ämnets ende lektor pensioneras inom den närmaste femårsperioden. Att som nu ha en lektor anställd som gästlärare under flera år är en dålig lösning såväl personalpolitiskt som för kontinuitetens skull. Någon professors- eller docentkompetent lärare i franska finns inte, vilket är en brist för ämnet och dess fortsatta utveckling. Det blir då särskilt viktigt att lärarna ges reella

möjligheter att utnyttja den avtalade tiden till forskning om 20 procent, för att ämnet på sikt inte ska utarmas. Lärarnas avsaknad av forskningstid uppvägs något av att forskarskolans professorer undervisar inom en 5-poängskurs på D-nivå. En doktorand medverkar även i viss mån i grundutbildningen vid ISK. Forskningsanknytningen bör ändå stärkas, särskilt inom EKI där ingen av lärarna har lektorskompetens. Detta är ytterligare ett argument för en samling av ämnet till ISK.

Ett ambitiöst kursvärderingssystem är utformat i samråd med studentkåren där skriftliga utvärderingar efter varje kurs kompletteras med samtal i olika konstellationer. Möjligheter till internationella studentutbyten är särskilt goda för programstudenterna och övriga studenter kan söka utbyte inom Erasmus-program.

Samverkan med andra institutioner sker i och med fränkämnets medverkan i olika program. Men med en gemensam organisation skulle samverkans-effekten kunna förbättras. Samverkan med skolor i regionen är positivt, där man bl.a. satsar på kompetensutvecklingskurser för gymnasielärare.

Bedömarens rekommendationer

- Fränkämnets verksamhet bör snarast möjligt koncentreras till ISK.
- För ämnets fortsatta utveckling bör minst en docentkompetent lärare finnas vid institutionen.
- Det anställningsutrymme, som gästläraren innehar, bör snarast utlysas.
- Reella möjligheter att utnyttja 20 procent av sin anställning till forskning bör skapas för att höja den vetenskapliga kompetensen.

Lunds universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 13 (7 kvinnor, 6 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 8.

Antal disputerade lärare: 10.

Antal heltidsekvivalenter: 8,7.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A-nivå: 7, B-nivå: 1, C-nivå: 3, D-nivå: 1.

Helårsstudenter A–D 2002: 97

Helårsprestationer A–D 2002: 61

Totalt antal helårsstudenter 2002: 233

Examinerade C-opsatser 2002: 16 (15 kvinnor, 1 man)

Examinerade D-opsatser 2002: 5 (4 kvinnor, 1 man)

Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 10

Antal licentiatexamina 2002: 0

Antal doktorsexamina 2002: 0

Helårsstudenter A–D 2003: 90

Helårsprestationer A–D 2003: 62

Totalt antal helårsstudenter 2003: 218

Examinerade C-opsatser 2003: 15 (12 kvinnor, 3 män)

Examinerade D-opsatser 2003: 1 kvinna

Antal licentiatexamina 2003: 3 kvinnor

Antal doktorsexamina 2003: 3 kvinnor, 1 man

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Institutionen för romanska språk vid Lunds universitet tillhör området humaniora/teologi. Grundutbildning i franska erbjuds till och med D-nivå och forskarutbildning ges med inriktning mot språkvetenskap eller franskspråkig litteratur och fiktion. De övriga språken på institutionen är italienska, rumänska och spanska.

Kurserna bedrivs som fristående eller inom ekonomiprogrammet t.o.m. B-nivå. På C- och D-nivå kan studenterna välja mellan inriktningarna språk, litteratur och kultur. Kurser i ämnet ges även för teknik- och juridikstudenter och inom översättarutbildningen. Det finns också en kurs om EU på franska. Institutionen ger även nybörjarkurser i franska, där också det högsta söktrycket finns. År 2003 läste 30 procent av helårsstudenterna vidare efter avslutad A-nivå.

Ämnet har åtta tillsvidareanställda lärare varav två professorer och en docent i franska samt en professor i romanska språk. Institutionens ökade kursutbud har medfört att de nya kurserna ofta bemannas av vikarier och timlärare. Samtliga tillsvidareanställda lektorer har 20 procents forskning inom ramen för anställningen. Professorn i romanska språk har merparten av sin tjänst förlagd till forskning, medan övriga professorer och lektorer har mellan 20 och 50 procents forskning tack vare flera externfinansierade projekt.

Hösten 2004 flyttade institutionen till det nybildade Språk- och litteraturvetenskapligt centrum (SOL). Institutionsbiblioteket har samlats i en ge-

mensam byggnad med bland annat moderna datasalar. Det kommande sparbetet på området innebär att flera små språk försvinner vid universitetet. Avsikten med centrumbildningen SOL är dock bland annat att kunna använda de tillgängliga resurserna på ett mer effektivt sätt.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Universitetets organisationsstruktur är något invecklad, men bedömargruppens intryck är att detta medför att beslut lättare fattas på rätt nivå och att organisationen är väl fungerande.

Utbildningens mål är genomtänkta och väl definierade, både på grund- och forskarutbildningsnivå.

Den fysiska arbetsmiljön ger ett gott intryck och centrumbildningen möjliggör större samarbete mellan institutionens ämnen. Vid platsbesöket hade man dock precis flyttat in och vissa praktiska initialproblem kunde skönjas.

Franskämnet vid Lunds universitet har en etablerad och respekterad ställning såväl inom institutionen som vid lärosätet. Områdesledningen är positivt inställd till ämnet och bedömargruppens intryck är att franskan är välorganiserat både ämnesmässigt och administrativt. Det är även internationellt orienterat på alla studienivåer med bland annat inbjudna gästföreläsare och utbytesstudenter.

Grundutbildningen

Utbildningens ämnesmässiga djup och bredd är god. Kursbeskrivningarna är bra och detaljerade, och progressionen mellan nivåerna är tydlig. De senaste tio åren har inneburit en tydlig expansion för ämnet, både vad gäller volym och inriktning. Bedömargruppen anser att den närmaste tiden bör ämnet få en chans att konsolidera sig.

De kursplaneändringar som har gjorts i ämnet de senaste åren har medfört en högre prestationsgrad. Det finns dock inga belegg för att studenterna verkligen fortsätter till A-kursen efter att ha gått nybörjarkursen, men den är uppskattad och man har beslutat att fortsätta med den. Endast 30 procent av helårsstudenterna fortsätter på B-nivå efter avslutad A-kurs. Det är viktigt att undersöka orsakerna till detta.

Examinationen sker till stor del i form av salsskrivningar, men även muntliga tentamina förekommer. Videosamlingen i franska som avgiftsfritt lånas ut till studenter är ett bra sätt att skapa en målspråksinriktad miljö.

Det är förvånande att endast en magisteruppsats examinerats under 2003. Uppsatsprocessen ger dock intryck av att fungera bra.

Lärargruppen är sammansvetsad och kompetent. Det är positivt att professorerna undervisar på alla nivåer. Detta innebär också att forskningsanknytningen inom grundutbildningen är tydlig.

Studenter på alla nivåer har möjlighet att påverka sin utbildning, och deras representation i styrande organ är god. Viss samverkan med andra kurser och andra utbildningar inom institutionen och med gymnasier och andra lärosäten förekommer. I ekonomiprogrammet avslutas utbildningen i franska med en veckas studieresa till Nice, vilket är mycket uppskattat. Det förekommer ett relativt stort Erasmusutbyte inom grundutbildningen.

Forskarutbildningen

Franskämnet har lyckats mycket väl med balansen mellan kurser och avhandling. Av kursdelens 60 poäng är de flesta individuellt valbara. Mer utrymme för vetenskapliga diskussioner och önskemål om bättre information om valbara kurser vid andra institutioner efterfrågas, vilket enligt bedömargruppen bör tillgodoses.

Sökande till forskarutbildningen som kommer från andra lärosäten, ofta utländska, tillråds att först gå institutionens egen D-kurs i franska. Detta förfaringsätt måste ifrågasättas. Någon nationell utlysning av doktorandanställningar förefaller inte ske rutinmässigt. Ur kvalitetssäkringssynpunkt är det därför viktigt att antagningsrutinerna snarast ses över.

Seminarieverksamheten är livaktig, och de internationella kontakterna är goda.Handledning och kursupplägg ger intryck av att vara tillfredsställande. Forskarstudenterna vill gärna undervisa, men enligt handledarna är de för många för att man ska kunna tillgodose alla önskemål på ett rättvist sätt.

Alla doktorander har en teoretisk möjlighet att ha en huvudhandledare och en bihandledare, varav den ena kan vara ämnesexpert. Detta förverkligas dock inte i praktiken, delvis för att man inte utnyttjar samtliga handledare med kompetens i fransk språkvetenskap för handledning inom språkvetenskapliga avhandlingsprojekt. Doktorander och handledare har ett stort internationellt kontaktnät vilket bidrar till den goda forskarmiljön. Doktoranderna uppmuntras att resa för att skapa internationella nätverk, och det finns också ekonomiska medel avsatta för detta. Dessa är dock inte tillräckliga och institutionen bör sträva efter att alla doktorander ska få ett minimianslag till resor. Externfinansierade doktorander har generellt förmånligare finansiella villkor än fakultetsfinansierade doktorander. Ett gott exempel på samverkansprojekt är den nyinrättade "licentiatutbildningen med inriktning på språkinläring" avsedd som vidareutbildning för lärare. Utbildningen bedrivs i samarbete med institutionerna för tyska, engelska och lingvistik.

Bedömargruppens rekommendationer

- A-nivån innehåller för många små kurser, vilket gör det svåröverskådligt för studenterna.
- Utlys doktorandanställningar nationellt.
- Kurser i vetenskapsteori bör vara obligatoriska i ett tidigt skede på forskarutbildningen.
- Samverkan med andra lärosäten bör förbättras.

Mitthögskolan

Sedan bedömargruppens platsbesök har styrelsen för Mitthögskolan, numera Mittuniversitetet, fattat beslut om nedläggning av utbildningen och ämnet från den 31 december 2004. Bedömargruppen har valt att ändå redovisa de synpunkter som utvärderingen resulterade i. Flera av dessa synpunkter fördes fram i det avslutande samtalet vid platsbesöket.

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 2 (1 kvinna, 1 man).

Varav tillsvidareanställda lärare: 1 kvinna.

Antal disputerade lärare: 1.

Antal heltidsekvivalenter: 1,6.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng: A–B-nivå: 9, C-nivå: 6.

Helårsstudenter A–C 2002: 16	Helårsstudenter A–C 2003: 13
Helårsprestationer A–C 2002: 11	Helårsprestationer A–C 2003: 10
Totalt antal helårsstudenter 2002: 16	Totalt antal helårsstudenter 2003: 13
Examinerade C-uppsatser 2002: 2 kvinnor	Examinerade C-uppsatser 2003: 5 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grundutbildningen i franska ges vid institutionen för humaniora belägen vid campus Härnösand. Förutom franska erbjuder institutionen utbildning i engelska, etnologi, svenska, litteraturvetenskap, historia och historisk arkeologi. Institutionen tillhör det humanvetenskapliga huvudområdet och leds av en prefekt, men har inte någon styrelse utan ett institutionsråd. Från den 1 januari 2005 har Mitthögskolan universitetsstatus och därmed en mer traditionell beslutstruktur med institutionsstyrelse och fakultetsnämnd.

Utbildningen erbjuds på A–C-nivå som fristående kurser. Undervisningen ges huvudsakligen som distansutbildning kombinerad med undervisning via bildkonferens, men viss campusundervisning ingår. Kurserna kan läsas i Härnösand eller vid några partneruniversitet i Frankrike. Programutbildningen språk mitt i Europa är för närvarande vilande p.g.a. bristande studentunderlag.

En tillsvidareanställd lektor är ämnesansvarig för franskan och tjänstgör vid campus Härnösand. Merparten av undervisningen bedrivs av franskspråkiga lärare anställda vid partneruniversitetet, vars tjänstgöring är reglerad via avtal. A- och B-nivåerna ges huvudsakligen av en adjunkt vid Université d'Orléans och C-nivån av tre lärare, varav en disputerad, vid Paris III (Sorbonne Nouvelle). Utbildningen är periodiserad så att A- och C-nivåerna ges under höstterminen, och B-nivån på vårterminen.

Söktrycket är lågt och årligen antas ca 10–13 studenter till A-nivå. År 2003 läste 60 procent av helårsstudenterna vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs. Ämnet bär inte sina egna kostnader men får, bl.a. tack vare utbildningens pe-

dagogiska upplägg, ett mycket kraftigt ekonomiskt stöd av rektor. Det finns ett förslag från prefekten om en utfasning av franskämnet vilket skulle innebära ett stoppat nyintag av studenter fr.o.m. höstterminen 2005.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Utbildningen har en tydlig inriktning mot kommunikation där muntliga och skriftliga språkfärdigheter betonas i tematiska studier. Konceptet är visserligen intressant men bedömargruppen anser inte att A- och B-kurserna håller en godtagbar akademisk standard. Inslagen av ren språkfärdighetsövning är alltför dominerande, vilket knappast kan vara syftet med en språkutbildning på högskolenivå. Samarbetet med partneruniversitetet i Frankrike är i sig positivt och undervisningsmetoderna intressanta, men genomförandet förefaller orimligt kostsamt. Upplägget med bildkonferens förutsätter få studenter vilket samtidigt gör hela verksamheten mycket dyr. Därför vore det en betydligt mer ekonomiskt och på flera sätt en bättre lösning att låta studenterna läsa de ordinarie kurser som ges vid de franska universitetet.

Nu när Mitthögskolan får universitetsstatus är det särskilt angeläget att höja utbildningens akademiska nivå. De resurser som investeras måste användas så att utbildningens kvalitet motsvarar nivån vid andra lärosäten. Lärosätes- och fakultetsledningen bör skyndsamt fatta beslut om ämnets framtid.

Grundutbildningen

Det är svårt att se någon tillfredsställande ämnesmässig bredd eller att de krav på fördjupning som kan ställas på en akademisk utbildning uppfylls. Detta gäller främst A- och B-nivåerna där progressionen är svag och kursinnehållet ger ett ytligt intryck. I stället för det starka fokus på nutida frågeställningar som nu finns, bör studenterna ges en akademiskt och historiskt förankrad kunskap om det franska språket och om fransk kultur. Litteraturteoretiska och litteraturanalytiska moment bör införas liksom kontrastiva inslag där såväl språkliga som kulturella skillnader tas upp. Grammatiken belyses mestadels indirekt varför även den bör ges större utrymme i form av ren grammatikundervisning. Med nuvarande kursplaner kan man allvarligt ifrågasätta utbildningens akademiska nivå och studenternas möjligheter att byta studieort efter avslutad A- och B-kurs. Studentbortfallet mellan A- och B-nivå är lågt: 60 procent av helårsstudenterna läser vidare.

Många studenter upplever övergången till C-nivå som svår – där introduceras teoretiska moment och kritiskt tänkande. Bedömargruppen ställer sig tveksam till att vissa C-kurser läses tillsammans med förstaårsstudenter vid universitetet i Paris, vilket knappast motsvarar en nivå som är mer än gymnasial. Det är inte acceptabelt att studenter får tillgodoräkna sig dessa kurser i en kandidatexamen.

Undervisningsmetoderna är mycket varierade och utgör en intressant växelverkan mellan distansundervisning via WebCT och bildskärm varvat med campusundervisning i Härnösand och Orléans eller Paris, beroende på studienivå. Vid platsbesöket, som delvis genomfördes via bildkonferens, framgick dock att undervisningsformen förutsätter små studentgrupper för att göra undervisningen via bildskärm hanterbar.

Examinationsformerna är varierade, men på A- och B-nivå examineras studenterna först efter avslutad 10-poängskurs. Detta sätter stor press på studenterna, varför man bör överväga att dela in kurserna i mindre 5-poängsmoment.

Uppsatshandledning och examination genomförs av undervisande lärare i Paris via WebCT och vid bildkonferenser. Bedömggruppen vill här understryka vikten av att handledande och examinerande lärare är disputerade.

Lärarsituationen är i längden ohållbar med en fast anställd lektor som ansvarar för utbildningen, men som endast har 15 procents undervisning av heltidstjänst. Övrig undervisning bedrivs av lärare i Frankrike enligt avtal.

Kursvärderingssystemet har kritiserats och förändrades hösten 2003 från att tidigare ha utgjorts av ”fria”, icke anonyma utvärderingsuppsatser på franska. I vilken utsträckning det nya systemet fått fullt genomslag är oklart varför insatser bör genomföras för att försäkra sig om ett fungerande kursvärderingssystem. Likaså bör återföringen av kursvärderingsresultaten förbättras.

Utbildningen har, som tidigare framgått, ett mycket internationellt upplägg och kontakterna med partneruniversiteten i Frankrike fungerar bra. Studenterna ges goda möjligheter att, utöver intensivveckor i Härnösand, förlägga hela utbildningen utomlands. Utökade nationella kontakter vore dock värdefullt för utbildningen och ämnet.

Mälardalens högskola

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 6 (3 kvinnor, 3 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 1 man.

Antal disputerade lärare: 3.

Antal heltidsekvivalenter: 1,9.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A-nivå: 6, B-nivå: 4, C- och D-nivå: 2.

Helårsstudenter A–D 2002: 25	Helårsstudenter A–D 2003: 29
Helårsprestationer A–D 2002: 17	Helårsprestationer A–D 2003: 19
Totalt antal helårsstudenter 2002: 36	Totalt antal helårsstudenter 2003: 52
Examinerade C-uppsatser 2002: 1 man	Examinerade C-uppsatser 2003: 4 kvinnor
Examinerade D-uppsatser 2002: 0	Examinerade D-uppsatser 2003: 1 man

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Ämnet franska vid Mälardalens högskola är en del av institutionen för humaniora där även grundutbildning i engelska, finska, spanska, tyska och litteraturvetenskap ges. Utbildningen erbjuds som nybörjarkurs, baskurs och ordinarie kursutbud på A–D-nivå. Kurserna ges som fristående kurser och viss distansundervisning bedrivs. Av ekonomiska skäl ges delar av C-nivån höstterminen 2004 som läskurs. Franska kan även läsas som huvudämne inom kandidatprogram i språk/humaniora och lärarprogrammet. Inom programutbildningen internationell marknadsföring kan franska A läsas.

En tillsvidareanställd lektor är ämnesansvarig för franskan. En adjunkt, med ansvar för nybörjarkurs och baskurs, är sedan höstterminen 2004 anställd på 30 procent och därutöver medverkar tre timanställda lärare, varav två disputerade, i undervisningen. Sedan självvärderingens färdigställande och bedömaregruppens platsbesök har lektorn beviljats 75 procents forskningsledighet i tre år mellan 2005 och 2007. En av de disputerade timlärarna, med 23 procents undervisning, kommer inte att delta i verksamheten under 2005. Lektorn och timläraren ska ersättas med en disputerad vikarie med 50 procents anställning.

Kurserna har platsgaranti och höstterminen 2004 antogs 28 studenter till A-nivå. Majoriteten av studenterna under vårterminen 2004 läser inom det internationella marknadsföringsprogrammet. År 2003 läste 21 procent av helårsstudenterna vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs. Ämnet har valt att inte delta i det nationella riksprövet eftersom man anser att provet, i synnerhet på grund av dess starka betoning på vokabulär, inte i tillräckligt hög grad testar grammatisk förståelse.

Utöver den tilldelning som helårsstudenter och helårsprestationer ger fick fransklämnet ett extra ekonomisk tillskott under 2003 och 2004. Det är dock ovisst om extra medel tillfaller ämnet under 2005.

Bedömagruppens intryck

Sammanfattande omdöme

I förhållande till ämnets resurser ger grundutbildningen i franska ett mycket gott intryck. Den har under senare år genomgått ett omfattande utvecklingsarbete som lett till väldefinierade mål för utbildningen. Inriktningen mot det litteraturvetenskapliga ämnesområdet är tydlig. De språkvetenskapliga inslagen är få vilket hänger samman med att lärargruppen har litteraturvetenskaplig kompetens.

Utbildningen är till stor del avhängig av den ämnesansvarige lektorn. Kurserna håller god vetenskaplig nivå tack vare lektorn som med stort engagemang och hög kompetens driver utbildningen. Likväl är det nödvändigt att ledningen snarast möjligt fattar beslut om fransklämnets framtid, då den nuvarande situationen i längden är ohållbar. Lektorns beviljade forskningsledighet är mycket positiv men det sätter samtidigt fingret på ämnets sårbarhet. För att skapa kontinuitet i utbildningen bör ytterligare en lektor få fast anställning.

Det ekonomiska läget är bekymmersamt och söktrycket lågt vilket gör det nödvändigt för ämnet att söka olika samarbetsformer med andra universitet och högskolor. Om ekonomin inte förbättras och om planerna på samarbeten med andra lärosäten inte realiserar, kan man ifrågasätta om utbildning bör bedrivas på D-nivå.

Likaså är inrättandet av ett språklaboratorium en angelägen åtgärd.

Grundutbildningen

Utbildningen har ett genomtänkt och strukturerat upplägg. En genomgripande omarbetning av utbildningens kursplaner har lett till en tydlig relation och progression mellan kurser och utbildningsnivåer. Bedömagruppen anser dock att de språkvetenskapliga inslagen är alltför begränsade och bör införas i ett tidigare skede i utbildningen.

De små undervisningsgrupperna möjliggör intressanta undervisningsmetoder som stimulerar reflektion och kritiskt tänkande. Den internetbaserade plattformen WebCT utnyttjas på ett bra sätt, bl.a. inom kursen språk och samhälle, som är ett exempel på nyskapande kurser.

Majoriteten av studenterna på A-nivå läser inom programmet internationell marknadsföring, vilket medför ett stort studentbortfall efter A-nivå. Ämnet bör därför verka för att studenterna ges möjlighet att utöka andelen franska inom ramen för ett program och eventuell ta examen i ämnet. Det är bra att studenterna redan på B-nivå får skriva en uppsats, vilket ger dem värdefulla erfarenheter inför mer omfattande uppsatsarbeten på högre utbildningsnivåer. Betoningen på processkrivning är också värdefull. Med tanke på D-kursens

traditionella upplägg med en uppsats om 10 poäng är det ytterst viktigt att studenterna ges tydlig information om att de inte kan få magisterexamen i franska.

Lärarkompetensen inom ämnet är hög. Verksamheten är dock till stor del avhängig av den tillsvidareanställda lektorn, som med höga krav på kvalitet driver utbildningen. För kontinuiteten och för utbildningens och ämnets fortsatta utveckling är det dock angeläget att fler lärare ges tillsvidareanställda förordnanden istället för timanställningar.

Uppgiften om lektorns forskningsanslag är i sig mycket positivt, särskilt som hans möjligheter till forskning och kompetensutveckling inom anställningen tidigare varit obefintliga. Det bådär gott för utbildningens forskningsanknytning.

Kursvärderingar genomförs regelbundet efter avslutad kurs och uppföljningar görs. Det formella studentinflytande sker via representanter i grundutbildningsrådet men för studenter i franska ges de största påverkansmöjligheterna i direktkontakten med lärarna, något som studenterna aktivt uppmuntras till.

Inom det internationella marknadsföringsprogrammet ges studenterna möjlighet till ett års utlandsstudier men för övriga studenter finns ett fåtal utbytesplatser. Det vore värdefullt om fler kunde erbjudas utlandsstudier, eventuellt i form av kortare vistelse än en hel termin.

De olika samarbetsformer som diskuteras med andra lärosäten, främst på de högre utbildningsnivåerna, är intressanta. Oavsett samarbetspartner är det nödvändigt att planerna realiserar snarast möjligt dels för att förbättra det ekonomiska läget, dels för att säkra kvaliteten på de högre utbildningsnivåerna. Där medger inte alltid studentunderlaget lärarledd undervisning, utan i stället anordnas läskurser vilket i längden är ohållbart.

Bedömargruppens rekommendationer

Intrycket av utbildningen i franska vid Mälardalens högskola är mycket positivt. Utbildningen håller en hög vetenskaplig nivå. Bedömargruppen är dock bekymrad över den alltför sårbara miljön och bristen på långsiktig planering när det gäller lärarförsörjningen. Ska högskolan satsa på ämnet bör nedanstående synpunkter beaktas.

- För att skapa kontinuitet i utbildningen bör fler lärare ges tillsvidareanställda förordnanden.
- Den litterära inriktningen bör tydligare lyftas fram som en profil för utbildningen.
- Samverkan med andra universitet och högskolor bör utökas.
- Ett språklaboratorium bör inrättas.

Stockholms universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 16 (11 kvinnor, 5 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 9 (6 kvinnor, 3 män).

Antal disputerade lärare: 11.

Antal heltidsekvivalenter: 11.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 4, A-nivå: 7, B-nivå: 4, C- och D-nivå: 3.

Helårsstudenter A–F 2002: 221	Helårsstudenter A–F 2003: 214
Helårsprestationer A–F 2002: 129	Helårsprestationer A–F 2003: 134
Totalt antal helårsstudenter 2002: 329	Totalt antal helårsstudenter 2003: 321
Examinerade C-opsatser 2002: 15 (12 kvinnor, 3 män)	Examinerade C-opsatser 2003: 24 (21 kvinnor, 3 män)
Examinerade D-opsatser 2002: 19 (14 kvinnor, 5 män)	Examinerade D-opsatser 2003: 10 (8 kvinnor, 2 män)
Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 19 (16 kvinnor, 3 män)	Antal licentiatexamina 2003: 7 (6 kvinnor, 1 man)
Antal licentiatexamina 2002: 1 kvinna	Antal doktorsexamina 2003: 6 (4 kvinnor, 2 män)
Antal doktorsexamina 2002: 0	

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grund- och forskarutbildningen i franska gavs vid tiden för utvärderingen vid institutionen för franska och italienska. Institutionen är sedan 1 januari 2005 sammanslagen med institutionen för klassiska språk.

Inom grundutbildningen erbjuds nybörjarkurser samt ordinarie kursutbud på A–F-nivå. Kurser ges med såväl litteratur- som språkvetenskaplig inriktning, där de senare även rymmer andraspråksinläring. Nivå E och F är förberedande kurser inför forskarutbildningen i franska, och för tillträde till kurserna krävs godkänt resultat på magisterkurs I, D-nivå. Majoriteten av studenterna läser franska som fristående kurs men det ingår även som examensämne inom ett magisterprogram med juridisk inriktning, inom lärarutbildningen samt i översättarutbildningen.

Ett vägledande diagnostiskt prov inleder studierna på A-nivå, ett prov som rättas av studenterna själva. A-kursen avslutas med ett nationellt rikspröv i franska. Söktrycket är förhållandevis stabilt till grundkursen, men sjunker därefter. År 2003 läste 31 procent av helårsstudenterna vidare efter avslutad A-kurs.

Forskarutbildningen ges med både litteratur- och språkvetenskaplig inriktning. Institutionen är tillsammans med institutionen för spanska, portugisiska och Latinamerikastudier värdinstitution för forskarskolan FoRom, som har regeringens uppdrag att examinera 25 doktorer i romanska språk t.o.m. år 2007. Utöver de doktorander som är knutna till forskarskolan finns tre studiestöds-

rum i franska och nio doktorander finansieras via externa medel. Totalt finns 19 aktiva doktorander i franska.

Av ämnets nio tillsvidareanställda lärare är tre professorer, en docent, två lektorer och tre adjunkter. En professor emeritus ger viss handledning av doktorander. Dessutom medverkar en forskarassistent, tre doktorander och sex timanställda eller vikarierande lärare i undervisningen.

Ekonomin tål inga ökade kostnader men är för närvarande i balans, bl.a. tack vare nedskärningar i antal undervisningstimmar och ökat antal studenter per kurs.

Institutionen ligger i nära anslutning till ett välförsett universitetsbibliotek och en lärostudio med tillgång till ett omfattande material avsett för såväl lärarledd undervisning som självstudier.

Bedömarens intryck

Sammanfattande omdöme

Det faktum att ämnena franska och italienska finns vid samma institution bidrar till positiva samverkans effekter. Ämnet har överlag skapat flera goda samarbeten över ämnesgränserna. Juristutbildningens inriktning mot franska, översättarutbildningen och inriktningen mot andraspråksinläring är de goda exempel som ännu tydligare skulle kunna lyftas fram som profiler för utbildningen i franska.

Tack vare en innovativ och engagerad lärargrupp lyckas man trots neddragningar i antal undervisningstimmar hålla god kvalitet på utbildningen. Studenterna får ta ett stort eget ansvar för sin utbildning, bl.a. genom självstudier i lärostudion där de har tillgång till ett imponerande stort material. Det är det i särklass mest avancerade språklaboratoriet i Sverige.

Forskarutbildningsmiljön är den största av de utvärderade utbildningarna och forskarskolan FoRom utgör en viktig del av verksamheten. Utbildningen har god genomströmning men den ger inte ett lika välstrukturerat intryck som grundutbildningen.

Grundutbildningen

Grundutbildningen erbjuder ett brett och varierat kursutbud som också ger goda möjligheter till fördjupning. Progressionen är tydlig tack vare en god samordning av kurser inom respektive ämnesområde. Utbildningen har ett processorienterat arbetssätt och undervisningsmetoderna är innovativa och varierade. Av ekonomiska skäl är studentgrupperna stora på A-nivån, vilket försvårar studenternas möjligheter till muntlig framställning. Institutionen bör även vara observant på att stora undervisningsgrupper kan vara en delförklaring till att endast 31 procent av helårsstudenterna fortsätter på B-nivån efter avslutad A-kurs. Det är viktigt att undersöka orsakerna till studentbortfallet.

Att erbjuda kurser på E–F-nivå är ett bra sätt att förbereda studenter inför en eventuell forskarutbildning. Kurserna utgör även en god förberedelse inför kommande förändring av utbildningssystemet enligt Bolognamodellen.

Examinationsformerna är varierade och uppsatsprocessen väl fungerande med ett tydligt fokus på processkrivning. Bra anvisningar och information om uppsatsarbetet finns, och flertalet studenter lägger fram sina arbeten inom utsatt tid. Redan på B-nivån genomför studenterna ett mindre uppsatsarbete med tillhörande opposition. Ett bra initiativ är den s.k. skrivstuga som finns, där studenterna kan få kontinuerlig hjälp med att formulera sig korrekt. En genomläsning av ett slumpvis urval av uppsatser visade också att arbetena höll god kvalitet.

Lärarkompetensen är genomgående hög. Möjligheten till kompetensutveckling är god med 30 procents forskningstid för såväl tillsvidareanställda och vikarierande lektorer och 15 procents för adjunkter. En årlig redovisning över hur forskningstiden har använts ska lämnas in, vilket är ett bra sätt att försäkra sig om att tiden kan utnyttjas. Forskningsanknytningen är påfallande tydlig då lärarnas forskning genomgående integreras i undervisningen. Studenterna uppmuntras att gå på institutionens öppna forskningsseminarier vilket är ett bra sätt att inspirera dem till fortsatta studier och att avdramatisera forskarutbildningen.

Formella kursvärderingar genomförs men först vid terminens slut, varför man bör överväga att införa utvärderingstillfällen vid varje kursmoment. Sedan ett par år tillbaka finns det inte något aktivt ämnesråd och därmed ingen studentrepresentation i beslutande organ. Institutionen bör verka för att öka studenternas engagemang och få till stånd ett viktigt samarbete mellan studenter och lärare.

Få studenter deltar i Erasmusutbyte på C-nivå. Liksom vid flera andra lärosäten har många studenter vistats i franskspråkiga länder före utbildningen. Eventuellt bör institutionen överväga att integrera en utlandsvistelse i utbildningen.

Forskarutbildningen

Drygt hälften av institutionens 19 doktorander i franska är antagna vid forskarskolan FoRom, som skapar en kritisk och kreativ forskningsmiljö. Forskarutbildningen i franska ger intryck av att till stor del bäras upp av FoRom, vars verksamhet dock upphör år 2007. För att kunna upprätthålla den kritiska och kreativa forskningsmiljön är det angeläget att man diskuterar samverkansprojekt med andra forskarutbildningar i franska. Beroendet av externa finansierare blir annars stort. Redan nu är flera av doktoranderna finansierade av externa stipendier under de första två åren, vilket medför att de inte omfattas av något trygghetssystem. I sammanhanget är det angeläget att understryka vikten av att doktoranden garanteras försörjning under hela den fyraåriga forskarutbildningen.

Vid antagning uppmuntras grundutbildningsstudenter att söka till fasta ansökningsdatum. Någon nationell utlysning av doktorandanställningar görs inte rutinmässigt. Ur kvalitetssäkringssynpunkt är det därför viktigt att antagningsrutinerna snarast ses över. Sammanställningen av övriga rutiner för forskarutbildningen är mycket bra men den skulle kunna förfinas genom att såväl handledarens som doktorandens rättigheter och skyldigheter tydligare framgår.

Forskarutbildningen är den enda inom utvärderingen som har genomfört en bra anpassning till Bolognamodellen. Kursdelen omfattar 40 poäng varav 20 är obligatoriska. Den låga andelen kurspoäng är då satt med hänsyn till de forskningsförberedande kurserna på E–F-nivå. Doktorander inom forskarskolan har ytterligare 10 obligatoriska kurspoäng av allmänspråklig karaktär. Läskurser dominerar och det sammanlagda antalet lärarledda kurser är förvånansvärt lågt med tanke på det stora antalet doktorander i franska.

Den aktiva seminarieverksamheten ger ett positivt intryck med 2–4 seminarier per månad. Handledarkompetensen är hög och det är bra att alla doktorander senast under andra utbildningsåret har tillgång till bihandledning. En revidering av den individuella studieplanen sker årligen. Doktorander undervisar i viss mån men fler bör erbjudas den möjligheten, bl.a. för att minska undervisningsgrupperna på A-nivå.

Några kontinuerliga kursvärderingar förekommer inte utan det doktorandinflytande som finns sker via representanter i doktorandrådet, som i sig är aktivt och väl fungerande.

Institutionen har goda internationella kontakter och regelbundna gästföreläsare. Doktorandernas kontakt med internationella forskare beror dock till stor del på egna initiativ och engagerade handledares kontaktnät. Det internationella utbytet bör därför formaliseras och institutionen bör överväga att integrera en utlandsvistelse i utbildningen. Vad gäller nationella kontakter så har doktoranderna vid forskarskolan utbyte med andra svenska universitet, men för övriga doktorander är kontakterna mycket sparsamma.

Bedömargruppens rekommendationer

- Lyft fram inriktningarna mot juridik, andraspråksinläring och översättarutbildningen som profiler för utbildningen i franska.
- Låt fler doktorander få möjlighet att undervisa, förslagsvis på A-nivå, för att få mindre undervisningsgrupper och förhoppningsvis en förbättrad rekrytering till B-nivå.
- Förbättra studentrepresentationen i beslutande organ inom grundutbildningen.
- Utlys doktorandanställningar nationellt.
- Diskutera samverkansprojekt med andra forskarutbildningsmiljöer med tanke på att FoRom upphör 2007.

Södertörns högskola

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 2 (1 kvinna, 1 man).

Varav tillsvidareanställda lärare: 2.

Antal disputerade lärare: 1.

Antal heltidsekvivalenter: 1,5.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng: A- och B-nivå: 9, C-nivå: 4.

Helårsstudenter A–C 2002: 55	Helårsstudenter A–C 2003: 54
Helårsprestationer A–C 2002: 41	Helårsprestationer A–C 2003: 35
Totalt antal helårsstudenter 2002: 55	Totalt antal helårsstudenter 2003: 54
Examinerade C-uppsatser 2002: 0	Examinerade C-uppsatser 2003: 3 kvinnor

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grundutbildningen i franska ges vid institutionen för språk och kultur där även utbildning i andra moderna språk och etnologi erbjuds. Institutionen är samtidigt värd för programutbildningen språk, kultur och marknad (SKM). Mellan januari 2001 och december 2003 fanns på Södertörns högskola inga traditionella institutioner utan ämnena var organiserade i fem stora avdelningar. Syftet med denna organisation var bland annat att främja ämnesöverskridande samarbete, men administrativa svårigheter uppstod när högskolan växte snabbare än beräknat. Detta ledde till att en ny, mer traditionell organisation trädde i kraft våren 2004.

Franska ges som fristående kurs på A–C-nivå, men ingår även i fyra programutbildningar. Samarbetet sker främst med SKM-programmet inom vilket studenterna kan läsa upp till 60 poäng franska, men tar examen med företags ekonomi som huvudämne. Övriga program är Europaprogrammet, medier, språk och kulturprogrammet och internationell ekonomutbildning inom vilka 20 eller 40 poäng franska kan ingå. Studenterna från samtliga program, utom SKM, läser ämnet tillsammans med studenterna inom fristående kurser på alla nivåer. Ett diagnostiskt test genomförs i början av utbildningen.

Hösten 2004 startar en nybörjarkurs på 20 poäng och institutionen har därför från 1 juli 2004 anställt ytterligare en högskoleadjunkt på halvtid. Våren 2005 planerar man att starta en kurs i juridisk franska med EU-inriktning på fem poäng.

Lärargruppen består sedan hösten 2004 av en lektor som undervisar i en omfattning om 50 procent och en adjunkt som undervisar 80 procent av sin anställning. De resterande 20 procenten är avsatta för uppdraget som ämnesansvarig. Den tredje läraren är en nyanställd adjunkt som undervisar på halvtid.

År 2003 läste 82 procent av helårsstudenterna vidare efter avslutad A-nivå. Det är en mycket hög andel som beror på det stora antalet programstudenter.

Infrastrukturen är väl tillgodosedd. Institutionen ryms i nya lokaler med tillgång till ett nybyggt bibliotek samt språklaboratorium.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Samarbetet med andra ämnen inom ett flertal program ger utbildningen i franska en väl genomtänkt och tydlig profil. Det så kallade SKM-programmet som kombinerar ekonomistudier med språkstudier upp till 60 poäng är mycket intressant. Bedömargruppens uppfattning är att fransklämnets ambitiösa lärare bidrar till att programmets uppläggning och genomförande är väl genomtänkt. I framtiden kan man naturligtvis försöka att utöka antalet ämnen att samarbeta med.

Läro- och handledarresurserna är i minsta laget och utrymmet för forskning och kompetensutveckling är mycket knappt. Trots detta verkar lärarna klara av uppgiften att fokusera på att öva studenterna i kritiskt tänkande väl.

Den nya organisationen verkar fungera bra och ett gott samarbete finns med andra ämnen, speciellt etnologin. Bedömargruppen får dock intrycket av att stödet från högskoleledningen är begränsat. Franska verkar inte vara ett högprioriterat ämne och ämnet bör uppvärderas av ledningen.

Södertörns högskola har medvetet placerats i en mångkulturell region med en relativt dålig övergång till högre studier. Med tanke på detta kan större insatser göras för att locka till sig studenter från studieovana miljöer. För detta krävs särskilda rekryteringsinsatser och bättre samarbete med det omgivande samhället, i synnerhet grundskolan och gymnasieskolan.

Grundutbildningen

Den ämnesöverskridande och kontrastiva profilen är väl genomförd på kultursidan, men inte inom språkfärdighetsmomenten, där undervisningen består av traditionella översättningsövningar. Eftersom studentunderlaget är multi-etniskt bör den kontrastiva aspekten stärkas. Man tillämpar ett systematiskt interkulturellt perspektiv i de flesta kurser, och arbetar också utifrån ett mångvetenskapligt perspektiv, vilket är positivt. Samtidigt verkar informationen om vilka aspekter som berörs inom olika moment och av olika ämnesansvariga brista. Programstudenternas kurser innehåller överlappningar, vilket bör åtgärdas.

Undervisnings- och examinationsformerna är varierade. Programstrukturen har varit sådan att studenterna inte har haft möjlighet att läsa franska i en följd om de så önskat, vilket har stört kontinuiteten i inläringen. Från och med 2005 införs ett inledande språkår inom programmen, och 10-poängsblock har redan införts i stället för kortare kursmoment, vilket är positivt.

Uppsatsarbetet är processorienterat och starkt lärarstyrt med ambitiösa mål och goda resultat. Det finns dock en viss risk att styrningen sker på bekostnad av det självständiga arbetet. Positivt är även att kursen på C-nivå ges på halvfart och att studenterna därmed får mer tid för faktainsamling och redigering. Handledaren har ofta den dubbla uppgiften att handleda och betyg-sätta uppsatsen och bedömargruppen anser att det bör vara obligatoriskt att ta hjälp av en medbedömare.

Tack vare sin tydliga profilering lyckas ämnet tämligen väl med rekryteringen av studenter. Ungefär hälften av studenterna läser franska som ett programval. Relativt många SKM-studenter fortsätter på C-nivå men de skriver endast 5-poängsuppsatser i franska. Examensarbetet skriver de inom ekonomiämnet och därmed ges ingen möjlighet att ta ut en kandidatexamen med franska som huvudämne. Vår bedömning är att detta bör ses över.

Franskämnet vid Södertörns högskola har skickliga och engagerade lärare, varav en har ekonomisk bakgrund, vilket är speciellt positivt med tanke på samarbetet med ekonomiprogrammet. Den nyanställda läraren har kompetens inom fransk litteratur och frankofoni.

Ämnet fungerar väl trots att det i realiteten bara finns en och en halv lärartjänst och endast ett halvt lektorat med forskarkompetens. Det är en sårbar och i längden ohållbar situation. Positivt är att forskningsanknytningen inom grundutbildningen, särskilt i kulturkunskap, är tydlig.

Kursvärderingar sker systematiskt efter varje avslutad kurs genom skriftliga formulär, men uppföljningen bör formaliseras. Studenterna har god kontakt med lärarna och känner att de har möjlighet att påverka sin utbildning.

Internationaliseringen i form av studentutbyte är genomtänkt och formaliserat på ett sätt som underlättar för studenterna att utnyttja denna möjlighet.

Programkurserna utgör den ekonomiska basen för ämnet. Samtidigt finns ett underskott i ämnet som beror på att undervisningen erbjuds i alltför små studentgrupper spridda på många olika kurser.

Bedömargruppens rekommendationer

Om Södertörns högskola önskar upprätthålla utbildningen i franska måste man genomföra en kapacitets- och kompetensmässig förstärkning av lärargruppen. Bemanningen är för liten för att säkra forskningsanknytningen och kontinuiteten, vilket försvagar ämnet och hotar dess existens på lång sikt. Halvtidslektoratet bör utökas till heltid. Därutöver bör nedanstående rekommendationer beaktas.

- Lärarnas möjligheter till forskning och kompetensutveckling måste förbättras.
- Den kontrastiva dimensionen i språkfärdighetsmomenten bör få en ökad tyngd.

Umeå universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 5 (3 kvinnor, 2 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 5.

Antal disputerade lärare: 2.

Antal heltidsekvivalenter: 3,5.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: i.u., A- och B-nivå: 8, C-nivå: 4, D-nivå: 3.

Helårsstudenter A–D 2002: 35	Helårsstudenter A–D 2003: 39
Helårsprestationer A–D 2002: 24	Helårsprestationer A–D 2003: 27
Totalt antal helårsstudenter 2002: 64	Totalt antal helårsstudenter 2003: 67
Examinerade C-uppsatser 2002: 3 kvinnor	Examinerade C-uppsatser 2003: 2 kvinnor, 1 man
Examinerade D-uppsatser 2002: 3 kvinnor	Examinerade D-uppsatser 2003: 0
Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 3	Antal doktorsexamina 2003: 0
Antal doktorsexamina 2002: 0	

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grund- och forskarutbildningen i franska ges vid institutionen för moderna språk tillsammans med fem andra språk. Institutionen för romanska språk upplöstes 1999, och ämnena franska och spanska övergick till den större institutionen. Ämnet leds av en koordinator och har en egen studierektor. Kurserna i grundutbildningen på A–D-nivå erbjuds fristående, både som dagkurser och periodiserade distanskurser, samt inom lärarprogrammet. Sedan 2002 erbjuds en nybörjarkurs i franska på tio poäng med möjlighet till påbyggnad med två kurser om fem poäng var. Ett diagnostiskt språkfärdighetsprov ges under den första veckan på A-nivå. Studerande på lärarutbildningen samläser stora delar av grundkursen med studenter på de fristående kurserna.

Ämnet har fem tillsvidareanställda lärare, varav två lektorer, en med litterär och en med språkvetenskaplig inriktning, samt tre adjunkter. Flera av lärarna är helt eller delvis tjänstlediga. Merparten av undervisningen bedrivs av en lektor och en adjunkt samt av ett flertal timlärare och vikarier. Professuren är vakant sedan flera år.

Sedan 1999 års institutionsreform fördelas ett särskilt ekonomiskt stöd till språkämnen internt inom institutionen.

Man kan inte tala om något söktryck, då samtliga studenter som söker och är behöriga antas. År 2003 var 39 helårsstudenter inskrivna på grundutbildningen och det relativt låga antalet studenter är en anledning till den ansträngda ekonomin. Samma år läste 38 procent av helårsstudenterna vidare efter avslutad A-nivå. Orsakerna till varför inte fler läser vidare bör undersökas.

Det finns ett språklaboratorium och dessutom ett laboratorium som kallas Humlab. Det är en multimedial avsedd för studenter och forskare inom humanistiska fakulteten.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Bedömargruppen får ett intryck av en välfungerande institution med gott samarbetsklimat och en vilja att hjälpa varandra över ämnesgränserna.

Grundutbildningen i franska håller god kvalitet. Lärarna är mycket engagerade och studenterna ges goda möjligheter till individuella kontakter med sina lärare. Miljön är dock liten och sårbar. Särskilt ansträngd är situationen för lektorn som både undervisar, handleder doktorander och är ämnesansvarig.

Fakultetsledningen är positivt inställd till franskämnet, men forskarutbildningen bör förstärkas med en professor eller minst en docentkompetent handledare. Denna kapacitets- och kompetenshöjning är ur kvalitetssynpunkt nödvändig för utvecklingen av forskarutbildningsmiljön, inte minst för att knyta nya doktorander till ämnet och för etablering av internationella kontakter.

En tänkbar inriktning för forskarutbildningen kan vara att integrera den i en tvärspråklig eller ämnesöverskridande miljö med exempelvis didaktisk profil.

Den sociala miljön ger ett positivt intryck och infrastrukturen är väl utbyggd.

Grundutbildningen

Ämnesdjupet och bredden är god och det är bra att stor vikt fästs vid de kontrastiva momenten. Möjligheterna till muntlig språkfärdighetsövning är tillfredsställande, men fler skriftliga uppgifter och mer övning inför uppsatsskrivandet på C-nivån bör införas. Försök görs med alternativa examinationsformer, även om salsskrivningar fortfarande dominerar. Undervisningsformerna är varierade och nya pedagogiska modeller såsom de induktiva metoderna i grammatikundervisningen prövas. Dessutom tillämpas sedan några år tillbaka en ny pedagogisk modell för uppsatsskrivning. Man skriver tre kortare uppsatser som sätts ihop till en stor med gemensam introduktion och slutsats. Att uppsatsarbetet är starkt lärarstyrt ger goda resultat och studenterna uppfattar det som välfungerande och välgenomtänkt. Kriterier för bedömningen av uppsatserna behöver dock utarbetas.Handledningen förefaller fungera väl, och sköts av de båda lektorerna. Antalet uppsatser är dock mycket litet. Inga uppsatser på D-nivå examinerades under 2003.

Distanskurserna fungerar väl. En webbplattform som skapats av spanskan används redan av studenterna i franska.

Lärarna ger intryck av att vara både inspirerande och duktiga pedagoger. Forskningsanknytningen är tydlig i flera kurser och det kritiska tänkandet

framhävs, även om självvärderingen omtalar att kvaliteten på kandidatuppsatserna inte är tillräckligt hög.

Den informella kontakten mellan studenter och lärare är god. Även kursvärderingarna genomförs ofta informellt och muntligt, men det är viktigt att detta inte försvårar uppföljningen och återkopplingen till studenterna.

Franskämnet verkar ha ett väl fungerande samarbete inom institutionen, men bedömaregruppen uppfattar ändå ämnet som ganska isolerat utåt. Ämnet håller regelbundna presentationer av språkstudier ute i länets gymnasieskolor, men intresset är svalt bland ungdomarna. Det så kallade språkcentrum vid universitetet, som är en fristående enhet som ger intern språkservice, planerar att ge kurser i franska åt företag, men det behövs utökat samarbete inom universitetet och med det omgivande samhället.

Det finns samarbete med universitetet Lille 3 i Frankrike för lärarstudenterna och Erasmusavtal, men de internationella kontakterna är otillräckliga och behöver förbättras.

Forskarutbildningen

Ingen systematisk nationell utlysning av doktorandtjänster sker, vilket är en brist ur kvalitetssäkringssynpunkt. Några nya doktorander kommer dock troligtvis inte att antas i franska, främst på grund av handledarbrist. Två av doktoranderna har disputerat i november 2004 och den senast antagna, med finansiering från Riksbankens Jubileumsfonds forskarskola i moderna språk, planerar att disputerat under våren 2005.

När det gäller seminarieverksamheten samarbetar franskämnet med övriga ämnen inom institutionen, men man har inga seminarier enbart för de franska doktoranderna eftersom de är så få. De deltar i seminarier på fakultets- och institutionsnivå, vilka dock hålls på svenska eller engelska. Universitetsövergripande pedagogiska kurser tillgodoräknas i forskarutbildningen, och den individuella studieplanen följs regelbundet upp. Doktoranden som är antagen inom forskarskolan har, inom ramen för denna, deltagit i seminarier och andra aktiviteter utanför institutionen.

Handledningssituationen är otillfredsställande. Ingen docentkompetent handledare finns i ämnet. Externa handledare från andra ämnen och från Uppsala universitet används. Ämnet har ringa samverkan med andra lärosäten och inte heller formaliserade internationella kontakter, vilket delvis har att göra med avsaknaden av en professors kontaktnät.

Forskarstudenterna har stora möjligheter att påverka kursinnehållet. Formella kursvärderingar görs dock inte, utan dessa sker muntligt.

Bedömaregruppens rekommendationer

Intrycket av grundutbildningen i franska vid Umeå universitet är positivt. Bedömaregruppen är dock bekymrad över bristen på handledarkompetens inom forskarutbildningen. Om man önskar upprätthålla forskarutbildningen blir

det nödvändigt att tillsätta den vakanta professuren, eller att anställa minst en docentkompetent handledare. Innan eventuella nya doktorander antas måste handledarkompetensen förstärkas. Dessutom är det ut kvalitetshänseende viktigt att eventuella nya doktorandanställningar utlyses nationellt. Därutöver bör nedanstående rekommendationer beaktas.

- Ämnet bör ges en speciell profil – till exempel en tvärspråklig didaktisk profil – för att attrahera fler studenter.
- Kursvärderingarna ska formaliseras och sammanställas med tillhörande återföring av resultaten.
- Möjligheterna att samverka med det omgivande samhället bör utvecklas.
- Internationaliseringen bör ökas.

Uppsala universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 11 (5 kvinnor, 6 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 8 (3 kvinnor, 5 män).

Antal disputerade lärare: 9.

Antal heltidsekvivalenter: 9,5.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A-nivå: 10, B- och C-nivå: 8, D-nivå: 2.

Helårsstudenter A–D 2002: 97	Helårsstudenter A–D 2003: 88
Helårsprestationer A–D 2002: 63	Helårsprestationer A–D 2003: 50
Totalt antal helårsstudenter 2002: 134	Totalt antal helårsstudenter 2003: 124
Examinerade C-uppsatser 2002: 14 (10 kvinnor, 4 män)	Examinerade C-uppsatser 2003: 11 (5 kvinnor, 6 män)
Examinerade D-uppsatser 2002: 3 kvinnor	Examinerade D-uppsatser 2003: 5 (3 kvinnor, 2 män)
Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 9 (7 kvinnor, 2 män)	Antal licentiatexamina 2003: 1 man
Antal licentiatexamina 2002: 0	Antal doktorsexamina 2003: 1 kvinnor, 1 man
Antal doktorsexamina 2002: 4 kvinnor	

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Grund- och forskarutbildningen i franska ges vid institutionen för moderna språk som bildades 1 januari 2004 genom en sammanslagning av de tidigare finsk-ugriska, romanska, slaviska och tyska institutionerna. I praktiken har den nya organisationen successivt trätt i kraft och var ännu inte helt färdig vid tidpunkten för bedömargruppens platsbesök i oktober 2004. Inom institutionen har de romanska språken egna räkenskaper. Den romanska enheten har ett stort ackumulerat underskott vilket bl.a. har medfört en minskning av andelen forskning inom anställningen till 10 procent för lektorer och 20 procent för professorer.

Inom grundutbildningen erbjuds nybörjarkurser samt ordinarie kursutbud på A–D-nivå. A-kursen inleds med ett diagnostiskt prov och avslutas med ett nationellt riksprov i franska. År 2003 läste 36 procent av helårsstudenterna vidare efter A-nivån. Söktrycket generellt har sjunkit under senare år och numer antas samtliga 50–60 sökande studenter till varje hösttermin.

Forskarutbildningen i franska ges med både språkvetenskaplig och litterär inriktning. Endast en doktorand har antagits sedan 2002, via externa medel. Tre av doktoranderna är antagna till forskarskolan i moderna språk. Av de nu tio aktiva doktoranderna i franska kommer två snart att disputeras.

Av ämnets tillsvidareanställda lärare är fyra professorer, två docenter och två adjunkter. Därutöver medverkar en forskarassistent, två disputerade timlärare och i viss mån doktorander i undervisningen. En av professorerna och forskarassistenten har kompetens i fransk litteraturvetenskap medan övriga lärare

har språkvetenskaplig inriktning. Sedan bedömargruppens platsbesök har en av de språkvetenskapliga professorerna beviljats 100 procents forskningsledighet under fem år, från 2005 till 2009. Under den kommande treårsperioden kommer två docenter med språkvetenskaplig kompetens att gå i pension. Enligt fakultetsnämndens beslut kommer professuren i romanska språk inte att återbesättas vid innehavarens pensionering.

Institutionen är verksam i delvis renoverade lokaler i Språkvetenskapligt centrum med tillgång till multimediasal för självstudier och ett nybyggt bibliotek.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Organisationen är så pass ny att det är svårt att uttala sig om dess kapacitet. Förhoppningsvis kan den bidra till positiva samverkans effekter emellan men då krävs en tydlig ledning som också behöver skapa ett förbättrat samarbetsklimat inom institutionen. Bristande information och kommunikation förefaller att vara ett genomgående problem. Likaså bör institutionen ta krafttag för att förbättra romanska språkens ekonomiska situation. Ökad prestationsgrad är nödvändig för att få stabilitet i ämnets ekonomi eftersom förlorade studentprestationer får direkt negativa konsekvenser för kommande års budget. Särskilt bekymmersam är den låga prestationsgraden på nybörjarkursen. Man bör även undersöka orsakerna till varför inte fler än 36 procent av helårsstudenterna läser vidare på B-nivå efter avslutad A-kurs.

Den teoretiska tonvikten i undervisningen är bra, och den skulle ännu tydligare kunna lyftas fram som en särskild profil för utbildningen. Likaså är det förvånande att utbildningen inte har någon tydlig litterär profil, trots att Sveriges enda professur i fransk litteratur finns vid institutionen.

Lärarkompetensen är mycket hög och tillsättandet av en studierektor för forskarutbildningen vid institutionen är positiv, men frågan är om anställningen om 20 procent räcker till.

Grundutbildningen

Kursutbudet visar på ett bra djup och en tillfredsställande bredd, även om utbudet har reducerats till följd av ämnets besvärliga ekonomiska läge. Progressionen mellan utbildningsnivåerna är otydlig och bör förbättras.

Prioriteringen av de teoretiska inslagen i utbildningen är en styrka. Möjligheterna till skriftlig språkfärdighetsövning bör dock förbättras. Det förefaller överlag finnas ett behov av nytänkande vad gäller undervisningsmetoder, förbättrad koordination och en större variation av examinationsformerna, som i dag domineras av salsskrivningar. I början av utbildningen genomför studenterna ett diagnostiskt prov, men syftet med provet är inte tydligt. Provet borde följas upp och därmed utgöra ett verktyg i utvecklingen av studenternas språkfärdighet.

Studenterna får uppslag till uppsatsämnen och en möjlighet att öva opposition genom att gamla uppsatser används i undervisningen. Men under själva uppsatsarbetet förefaller antalet gemensamma seminarier och mängden handledningstid variera beroende på vald ämnesinriktning eller på handledaren. Hela uppsatsarbetet verkar resultatorienterat och borde i större utsträckning fokusera på processen. För att få fler studenter, som tar examen i ett annat huvudämne, att läsa franska på högre utbildningsnivåer kunde institutionen överväga att införa valmöjligheten att läsa två 5-poängskurser i stället för ett 10 poängs uppsatsarbete.

Lärarkåren har en mycket hög kompetens vilket är en styrka inom utbildningen. Ämnet har hittills haft en god forskningstradition men det stora underskottet har lett till att forskningsutrymmet har reducerats. 10 procent forskning för lektorer och 20 procent för professorer är oacceptabelt låga nivåer, något som i längden kan påverka utbildningskvaliteten. Dessutom saknar ämnet för närvarande utländska lektorer, vilket är en brist. Här skulle doktoranderna med franska som förstaspråk kunna erbjudas mer undervisning inom grundutbildningen. Att professorerna undervisar på A-nivå är visserligen bra, men fler exempel på den forskning som bedrivs vid institutionen kunde i större utsträckning komma studenterna till del.

Studenterna förefaller att ha god kontakt med sina lärare. Formella kursvärderingar genomförs efter varje delkurs och resultaten sammanställs. Även mittkursvärderingar förekommer och är mycket uppskattade av studenterna. Ett studentråd har inrättats men det är viktigt att fler studenter involveras i verksamheten.

Möjlighet till utbytesstudier via Erasmus finns, men få utnyttjar det tillfället. Flera studenter tillbringar någon tid i ett franskspråkigt land innan de påbörjar sina studier. Studenterna har tillgång till ett språklaboratorium, men det skulle behöva utrustas bättre för att man ska kunna utnyttja det effektivare.

Forskarutbildningen

Någon nationell utlysning av doktorandanställningar har inte gjorts rutinmässigt. Ur kvalitetssäkringssynpunkt är det därför viktigt att snarast verkställa planerna på att mer systematiskt utlysa anställningar nationellt.

Ämnet har en god avhandlingsproduktion. Detta i kombination med att endast en doktorand har kunnat antas sedan 2002 gör att behovet av att rekrytera nya doktorander är stort. Den krympande doktorandgruppen är ett hot mot seminarieverksamheten vilket man ändå på ett bra sätt försöker lösa genom att hålla gemensamma seminarier för såväl litterära som språkvetenskapliga doktorander, två gånger per månad. Kursdelen inom forskarutbildningen omfattar 60 poäng varav 50 poäng är obligatoriska, vilket man bör överväga att minska. För de lokalt antagna doktoranderna ges vanligtvis ingen lärarledd undervisning varför ett utökat kurssamarbete med andra universitet vore önskvärt. Det skulle på ett bra sätt komplettera de lärarledda kurser som ges

inom forskarskolan i moderna språk och de fakultetsgemensamma kurserna som är mer allmänt och anglosaxiskt inriktade. Ett utökat samarbete med andra lärosäten skulle även bidra till en större kontaktyta för doktoranderna, som verkade något isolerade.

Handledarkompetensen är mycket hög, men den är sårbar inom det litterära ämnesområdet vilket ledningen snarast bör utarbeta strategier för att hantera.

Kontakten mellan doktorander och handledare är god. Det är bra att språkvetenskapliga fakulteten har utarbetat en informationssida på universitetets webbplats som rör forskarutbildningen. Det är dock viktigt att ämnet försäkrar sig om att information om doktoranders och handledares rättigheter och skyldigheter blir kända. Policyn att alla doktorander ska ha tillgång till en biträdande handledare är bra.

Doktoranderna ges möjlighet att undervisa i mån av efterfrågan inom grundutbildningen. För att inspirera studenter till fortsatta studier och för att komma tillrätta med de stora undervisningsgrupperna på A-nivån borde doktoranderna i större utsträckning tas tillvara som resurs.

Efter självvärderingens färdigställande har det framkommit att doktorandföreningen i moderna språk är vilande vilket medför att antalet doktorandrepresentanter i beslutande organ inte är tillfredsställande.

Doktoranderna uppmuntras att resa på internationella konferenser och institutionen besöks av internationella gästföreläsare. Doktorandernas kontakt med internationella forskare beror dock till stor del på egna initiativ och engagerade handledares kontaktnät. Det internationella utbytet bör därför formaliseras.

Bedömargruppens rekommendationer

- Fastställ tydliga mål och visioner för utbildningen och ämnet.
- Öka prestationsgraden för att förbättra ämnets ekonomiska situation, bl.a. genom att se över utbildningens undervisnings- och examinationsformer samt uppsatsprocessen.
- Förbättra utrustningen och användandet av språklaboratoriet.
- Ämnesföreträdare bör arbeta för att få fler aktiva inom student- och doktorandföreningar.
- Erbjud doktoranderna att undervisa i större utsträckning.
- Utlys doktorandanställningar nationellt.
- Öka samverkan såväl med andra universitet som inom institutionen.

Växjö universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004: 6 (3 kvinnor, 3 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 6.

Antal disputerade lärare: 4.

Antal heltidsekvivalenter: 5.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A- och B-nivå: 4, C- och D-nivå: 2.

Helårsstudenter A–D 2002: 41	Helårsstudenter A–D 2003: 48
Helårsprestationer A–D 2002: 29	Helårsprestationer A–D 2003: 35
Totalt antal helårsstudenter 2002: 54	Totalt antal helårsstudenter 2003: 72
Examinerade C-uppsatser 2002: 3 (2 kvinnor, 1 man)	Examinerade C-uppsatser 2003: 3 kvinnor
Examinerade D-uppsatser 2002: 2 kvinnor	Examinerade D-uppsatser 2003: 1 kvinna
Aktiva forskarstuderande vårterminen 2004: 11	Antal licentiatexamina 2003: 0
Antal licentiatexamina 2002: 1 kvinnor	Antal doktorsexamina 2003: 1 man
Antal doktorsexamina 2002: 0	

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Institutionen för humaniora samlar 14 ämnen, varav franska är ett av de mindre ämnena. Ämnet har funnits vid Växjö universitet sedan 1968. År 1994 fick man rätten att utfärda magisterexamen. Kurserna i franska på A- och C-nivå ges varje hösttermin och de på B- och D-nivå ges varje vårtermin. Dessa erbjuds som fristående kurser eller inom lärarprogrammet. Franska erbjuds även inom programmen internationell administration med språk och internationell ekonomi med språk. I båda programmen ges kurser i franska t.o.m. B-nivå. Sedan ett år tillbaka ges även nybörjarkurser i franska. Alla som söker kurser i franska på A–D-nivå och är behöriga antas för närvarande. År 2003 läste 55 procent av helårsstudenterna vidare efter avslutad A-nivå.

Utöver den allmänna studentpengen har man från universitetet fått en så kallad språkpeng för grundutbildningen. Den har medfört att man kunnat få fler grupp-timmar till språkfärdighetsövning. Ämnet franska har sex tillsvidareanställda lärare varav två professorer med kompetens i fransk språkvetenskap och en docent med kompetens i fransk litteraturvetenskap.

Från och med 1997 har fasta resurser tilldelats forskarutbildningen, som har en språkvetenskaplig inriktning. Den första disputationen ägde rum våren 2003. Inom institutionen samverkar forskarmiljön språk och litteratur (SOL) i vilken franskämnets utgör en del. Sedan 2001 deltar Växjö universitet i den nationella forskarskolan i romanska språk (FoRom). Förutom Stockholms universitet är Växjö det enda universitetet med forskarutbildning i franska som medverkar i forskarskolan.

Biblioteket ska byggas ut och i slutet av 2005 kommer dess yta att ha fördubblats. Där kommer bland annat ett digitalt språklaboratorium att finnas.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Organisationsstrukturen är demokratisk men därmed också tidskrävande. Studenter på alla nivåer har bra möjligheter att påverka sin utbildning, bl.a. via god representation i styrande organ. Kursvärderingarna diskuteras på ämnesmötena i utvecklingssyfte.

Lärargruppen ger ett sammansvetsat och kompetent intryck. Det verkar råda ett gott samarbetsklimat mellan institutionsledningen, fakultetsledningen och lärarna. Arbetsmiljön ger intrycket av att vara god. Ämnet har hög vetenskaplig lärarkompetens, är väl utbyggt och har ett väl fungerande tvärvetenskapligt samarbete tack vare forskarskolan, SOL-miljön och den didaktiska verksamheten. Ekonomiskt sett medför lärarnas höga kompetensnivå och det relativt låga antalet studenter dock en obalans.

Franskämnet vid Växjö universitet har en etablerad och respekterad ställning såväl inom institutionen som vid lärosätet. Ledningen är positivt inställd till ämnet som är aktivt och deltar i forskarskolor. Det råder en solidarisk hållning på institutionen. Bedömargruppen ser en positiv anda och en vilja att utveckla ämnet.

Grundutbildningen

Utbildningens ämnesdjup och bredd är god, kursplanerna är genomtänkta och progressionen är tydlig. Antalet undervisningstimmar är anmärkningsvärt få, vilket gör att tiden till fördjupning och kritiskt tänkande inte riktigt räcker till.

Alla studenter som söker kommer in och heterogena grupper är ett problem, vilket man har försökt lösa bland annat med nybörjarkurser. De är enligt institutionsledningen ett aktivt sätt att få nya studenter till högre nivåer och samtidigt nå studenter som vill läsa franska som en valfri kurs inom flera av lärosätets program. Någon uppgift om hur många nybörjarstudenter som fortsätter på A-nivå har dock inte gått att få fram. Vad vi däremot kan konstatera är att 55 procent av helårsstudenterna på A-nivån läser vidare på B-nivån. Det är bra, och har möjligen sin förklaring i att ämnet erbjuds inom program t.o.m. B-nivå.

Lärarna ger ett entusiastiskt och ambitiöst intryck. Deras olika forskningsinriktningar ger en bredd när det gäller utbildningens forskningsanknytning. Det är positivt att professorerna även deltar i undervisningen på A- och B-nivå, men där kunde forskningsanknytningen samtidigt göras mer synlig. Examinationerna är varierade med såväl muntliga som skriftliga redovisningar. Studenterna upplever att de är väl förberedda för uppsatsskrivning på C- och

D-nivå och de ”övar” med en mindre B-uppsats. Uppsatsernas bedömningskriterier kan dock tydliggöras.

Samarbetet med andra kurser och andra utbildningar inom institutionen är gott. Detta gäller även samverkan med det omgivande samhället. Programstudenter har obligatoriska praktikperioder inom sina respektive utbildningar liksom obligatoriska utlandsterminer, vilket är positivt.

Forskarutbildningen

Nio av de elva forskarstuderande tillhör den nationella forskarskolan. Utlysning av doktorandanställningar görs nationellt, vilket är ett kvalitetstecken. I och med att nyantagningen inom forskarskolan upphör från institutionen 2004 är det viktigt att ämnet får möjlighet att nyanställa doktorander med fakultetsmedel. Inga doktorander med litterär inriktning har antagits sedan 1999. Det är beklagligt att docenten med sin litterära kompetens därmed inte utnyttjas för handledning.

Den individuella studieplanen följs upp en gång per termin. Doktoranderna är å ena sidan nöjda med handledning och fördelning mellan kursdel (60 poäng) och avhandling (100 poäng), men å andra sidan är ingen ännu nära en disputation. Eftersom de är relativt få, kan kurserna skraddarsys. Dessvärre tas doktoranderna i mycket liten omfattning i anspråk för undervisning. Högskolepedagogisk utbildning räknas som institutionstjänstgöring för doktoranderna, vilket är positivt.

Alla doktorander har en huvudhandledare och två bihandledare varav den ena ofta är en ämnesexpert. Bedömargruppen får intrycket av att det råder en god forskarmiljö. Doktoranderna ser inga större nackdelar med att sitta i ett från institutionen avskilt hus. Bedömargruppens åsikt är dock att man inte bör underskatta värdet av den sociala miljön. Positivt är att doktoranderna har ett bra kontaktnät, speciellt med doktorander i svenska och andra språk. De uppmuntras också att resa utomlands och alla doktorander med fakultetsmedel har en pott på 50 000 kronor (25 000 för licentiander) att använda till seminarieverksamhet och internationella kontakter under sin studietid. Ämnet har goda kontakter med forskare vid utländska universitet. Forskningsbiblioteket är enligt självvärderingen undermåligt.

Bedömargruppens rekommendationer

- Fler undervisningstimmar behövs inom grundutbildningen för att kunna stärka det kritiska tänkandet.
- Förbättra doktorandernas möjligheter att undervisa för att tillgodose deras behov av pedagogisk meritering.
- Bedömningskriterierna för uppsatsarbeten behöver utvecklas och tydliggöras.
- Eftersom handledarkompetens finns bör sökande till forskarutbildningen med litterär inriktning uppmuntras.

Örebro universitet

Totalt antal lärare vårterminen 2004*: 5 (3 kvinnor, 2 män).

Varav tillsvidareanställda lärare: 2.

Antal disputerade lärare: 3.

Antal heltidsekvivalenter: 3.

Ungefärligt antal lärarledda timmar per student och poäng:

nybörjarnivå: 3, A-nivå: 8, B-nivå: 6.

* En tillsvidareanställd lektor var tjänstledig och är inte medräknad i sammanställningen.

Helårsstudenter A–D 2002: 56	Helårsstudenter A–D 2003: 49
Helårsprestationer A–D 2002: 39	Helårsprestationer A–D 2003: 27
Totalt antal helårsstudenter 2002: 86	Totalt antal helårsstudenter 2003: 78
Examinerade C-uppsatser 2002: 7 (6 kvinnor, 1 man)	Examinerade C-uppsatser 2003: 10 (8 kvinnor, 2 män)
Examinerade D-uppsatser 2002: 0	Examinerade D-uppsatser 2003: 0

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Franska ges tillsammans med nio andra ämnen vid humanistiska institutionen. Institutionen leds av en styrelse och en prefekt. Ämnet franska erbjuds sedan 1968 vid Örebro universitet som på den tiden var en filial till Uppsala universitet. Ämnet ges som ordinarie kurser på A–D-nivå. C- och D-kurserna är periodiserade. Hösten 2004 gavs B-kursen endast på distans. Sedan vårterminen 2004 har inga C- eller D-kurser givits. Inom programmen kultur och språk, medie- och kommunikationsvetenskap samt lärarprogrammet med inriktning moderna språk kan franska ingå som ett valfritt ämne.

Nybörjarkurser gavs första gången 2001 och cirka 20 procent av studenterna läser vidare på distanskursen eller den ordinarie A-kursen.

Ämnet har från och med 2005, då en tidigare tjänstledig lektor återgått till sin tjänst, tre tillsvidareanställda lektorer: en lektor med litterär inriktning och två med språkvetenskaplig inriktning. Lektorn med litterär inriktning har en tjugofemprocentig anställning (efter sin pension). En av lektorerna har uppdrag som studierektor för franska, latin och spanska motsvarande 30 procent. Heltidsanställda lärare har minst 10 procent kompetensutveckling där forskning och ämnesfördjupning kan ingå.

År 2003 läste 53 procent av helårsstudenterna på A-nivån vidare på B-kursen, vilket är bra.

I flera år har ett speciellt språkstöd från universitetsstyrelsen givits till ämnet, vilket nu har upphört. Franskämnet bär inte sina egna kostnader och får för tillfället ekonomiskt stöd från andra ämnen vid institutionen. Utbildningarna i tyska och spanska läggs ner hösten 2005.

Ett nytt bibliotek med en kontaktbibliotekarie, tillgång till tysta läsesalar och grupprum samt kopieringsmöjligheter ger goda möjligheter för studenter och personal att skaffa information. I de nya lokalerna finns även flera datasalar och ett språklaboratorium.

Bedömargruppens intryck

Sammanfattande omdöme

Organisationsstrukturen är komplicerad men demokratisk. Den finansiella situationen är besvärlig och en bättre prestationsgrad skulle kunna förbättra ekonomin. Möjligheterna till samarbete mellan ämnena utnyttjas inte optimalt. Utbildningens profil har tidigare varit litterär, men blir i framtiden mer språkvetenskaplig med tanke på lärarnas forskningsinriktning. Vårt intryck är att lärarna är väl kvalificerade och engagerade och de har ambitioner att experimentera med nya undervisningsmetoder, inte minst för att främja rekryteringen. Distanskurserna utgör en styrka, men bör utvecklas mer och pedagogiken bör anpassas bättre.

Den besvärliga ekonomiska situationen återspeglar sig i ett med tiden minskat antal undervisningstimmar och ett alltför kompakt kursinnehåll, vilket påverkar studenterna negativt. Söktrycket är svagt men det antas relativt många studenter på nybörjarkursen. Den kommer dock att läggas ned inom en snar framtid.

Förhållandena inom franskämnet verkar ändras ganska ofta. Uppgifterna i självvärderingen var inte aktuella vid tidpunkten för platsbesöket, vilket gör att det kan vara svårt att få grepp om situationen. Institutionsledningen har stor förståelse för språkämnenas betydelse, och speciellt för franskan, men på högre ledningsnivåer styr enbart ekonomin. Språkämnen har ingen hög prioritet vid Örebro universitet.

Universitetet har under flera år expanderat snabbt och måste nu stanna upp och reflektera över framtiden. Bedömargruppen är tveksam till om det går att upprätthålla magisterutbildningen i franska utan ett formaliserat samarbete med andra lärosäten.

Grundutbildningen

Variationen i fråga om undervisningsmetoder kunde vara större, med tanke på de små undervisningsgrupperna. Litteraturen inom realiaundervisningen bör uppdateras och mer undervisning på franska införas. Även kursplaneringen bör ses över. Fem av sex delkurser läses parallellt, vilket splittrar studenternas arbete. Vad gäller distansundervisningen så krävs generellt fler fysiska möten och utökade möjligheter till muntlig språkövning.

Dessvärre ges inget diagnostiskt prov i början av studierna. Sals- och hementamina används som huvudsaklig examinationsform. Studenterna får individuell handledning vid uppsatsskrivning och processen fungerar tillfredsställande.

Lärarna har hög kompetens och lång erfarenhet. Det finns tre disputerade lektorer, men ingen av dem innehar en heltidstjänst. Inte minst därför har de knappt någon tid till forskning och kompetensutveckling. Det är positivt att lärarnas egen forskning tidigt integreras i undervisningen.

Kursvärderingar genomförs systematiskt och bearbetas av studentorganisationen. Även mitterminsvärderingar genomförs, något som andra borde ta efter. Studenterna är få men aktiva och har goda, men informella, möjligheter att påverka sin utbildning.

Gästföreläsare bjuds in och en mycket uppskattad internationell konferens hölls nyligen. Erasmusutbyte finns och studenterna uppmuntras av lärarna att åka utomlands. Information om studierna i franska ges till kommunens skolor. I övrigt är samverkan med andra institutioner och ämnen mycket begränsat. Samarbetet mellan lärarna kunde organiseras bättre för att få en röd tråd genom undervisningen.

Infrastrukturen är god, men språklaboratoriet bör utnyttjas bättre.

Bedömargruppens rekommendationer

Intrycket av utbildningen i franska vid Örebro universitet är splittrat. Bedömargruppen är bekymrad över det svaga studentunderlaget och den dåliga ekonomin. Om man önskar upprätthålla ämnet, speciellt på magisternivå, blir det nödvändigt att utveckla samarbete med andra lärosäten. Därutöver bör nedanstående rekommendationer beaktas.

- Utbildningen bör ges en tydligare profil. Därutöver bör åtminstone en kurs som är särskilt anpassad för kultur- och språkprogrammet utvecklas.
- Distansundervisningen bör utvecklas genom flera campusmöten som kan utnyttjas tillsammans med genomtänkt IT-användning för en bättre språkövning.
- Kursplaneringen behöver ses över så att studenternas inläring får en bättre kontinuitet.
- Litteraturlistan i realia bör uppdateras.

